Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1988 йил 15 январь
ЖУМА
№ 12 (4.208).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

КОЛХОЗ ҲАЁТИ ҚОНУНИ

НАМУНАВИЙ УСТАВ ЛОЙИҲАСИНИ КЕНГ МУҲОКАМА ЭТАЙЛИК

Яқинда матбуотда «Колхознинг Намунавий Устави» лойиҳаси эълон қилинди. СССР Агросаноат давлат комитети ва Иттифоқ колхозлар кенгаши ана шу муҳим ҳужжатни умумхалқ муҳокамасига қўйишни лозим топдилар. Шуни айтиш керакки, лойиҳа газеталарда босилиб чиқиши биланоқ қишлоқ меҳнаткашлари, биринчи навбатда колхозчи деҳқонлар, мутахассислар, хўжалик раҳбарлари, агросаноат комплекси барча ходимларининг эътиборини тортди. Мамлакатимизнинг аксарият районларида Устав лойиҳасини ўқиш, ўрганиш, унинг қоидалари хусусида фикрлар билдириш бошланиб кетди. Жумладан бизнинг республикамизда ҳам мазкур ҳужжат зўр самимият билан кутиб олинганлиги ҳақида «Қишлоқ ҳақиқати» редакциясига хабарлар келмоқда.

Колхознинг янги Намунавий Уставини қабул қилиш масаласи кун тартибига қўйилганлиги тасодифий эмас, албатта. Чунки ҳозирги пайтда амалда қўлланилаётган Устав яратилгандан буён ўтган давр мобайнида колхозлар ҳаётида жиддий ўзгаришлар рўй берди. Уларнинг моддий-техника базаси мустаҳкамланди, давлат ташкилотлари, социалистик корхоналар билан ўзаро муносабатларида ўзгаришлар бўлди. Энг муҳими одамларнинг, қишлоқ аҳлининг дунёқараши бойиди, фикрлаш доираси кенгайди. Ҳаётнинг ўзи коллектив хўжалик олидга янгидан-янги муаммоларни кўндаланг қилиб қўйди. Қайта қуриш, демократиялаш, ошкоралик шароитида эса масалалар тиғи янада ўткирлашди. Тўла хўжалик ҳисобига ўтиш, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш, ўз харажатларини ўзи қоплаш шароитида колхозлар ҳақиқатан ҳам мустақил бўғинга, агросаноат комплексининг қон томирларидан бирига айланди.

Ўрни келганда тан олиш жоиз: республикамизда турғунлик ҳолатлари ҳукм сурган, қонунчиликнинг бузилишига йўл қўйилган, кадрларни танлашда ножўя ҳаракатлар авж олган йилларда ҳаммадан кўра колхозлар азоб чекдилар, азият тортдилар, зарар кўрдилар десак муболаға бўлмас. Нима учун деганингизда, колхозларнинг раҳбарлари ошна-оғайнигарчилик, таниш-билишчилик нуқтаи назаридан танланар, меҳнаткашларнинг фикр-мулоҳазалари, хоҳиш-истаклари ҳисобга олинмас, партия ташкилотларининг кадрлар сиёсатидаги таъсири сезилмасди. Бунинг оқибатида аксарият колхозларнинг ҳақ-ҳуқуқлари оёқости бўлди, демократик принциплар бузилди, айниқса сайловларни юзаки ўтказиш таомилга айланди. Буларнинг ҳаммаси колхоз мулкининг талон-торож этилишига, унинг бойликлари эвазига бир гуруҳ муттаҳамлар айш-ишрат суришларига йўл очилди. Шуни айтиш кифояки, ҳатто давлат ташкилотлари, жамоатчилик уюшмалари коллектив хўжалик хазинасидан турли баҳоналар билан истаганча маблағ оладиган, хоҳлаганча керакли-кераксиз қурилишлар қиладиган, ҳар хил бадаллар ундирадиган даражага етдилар. Халқимиз таъбири билан айтганда колхоз дегани «соғин сигир»га айланди-қолди.

КПСС Марказий Комитетининг ғоят жиддий эътибори, кундалик ғамхўрлиги туфайли, хайриятки, бундай ҳолларга кескин чек қўйилди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг ташкилий-сиёсий тадбирлари натижасида колхозлар мустақиллигини таъминлашда бирмунча тартиб ўрнатилди, уларнинг талаб-эҳтиёжлари ўрганилди ва имкони борича қондирилди.

Бироқ умуман олганда республикамиз коллектив хўжаликларининг ҳозирги иқтисодий ҳолати талабга мутлақо жавоб бермайди. Уларнинг аксарияти ҳамон зарар кўриб ишламоқда. Айниқса пахтачилик хўжаликларининг чўнтаклари қуриб қолаётир. Йиллар давомида ҳукм сурган иллат — социал соҳани ривожлантиришга эътиборсизликка чек қўйилмаган, инсон омилини биринчи ўринга чиқариш, иқтисод ва тежамкорлик масалалари узил-кесил ҳал этилмаган. Буларнинг ҳаммаси республика агросаноат комплекси тараққиётига тўсқинлик қилаяпти.

Партиянинг жамият ҳаёти ҳамма қирраларини кескин қайта қуриш, социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштиришга қаратилган сиёсати колхозлар учун ҳам инқилобий ўзгартишлар ясаш истиқболини очди. Янги Намунавий Устав лойиҳасида худди ана шу мислсиз имкониятлар ҳисобга олинган бўлиб, коллектив хўжаликнинг иқтисодий, ижтимоий, ҳуқуқий асослари, вазифалари, имтиёзлари, мустақиллик доираси белгилаб берилган.

Колхоз тузуми совет социалистик жамиятининг ажралмас қисмидир. У В. И. Ленин белгилаган, тарихан синалган, деҳқонларнинг хусусиятлари ҳамда манфаатларига мос келадиган, уларни босқичма-босқич коммунизмга олиб борадиган йўлдир. Ленинча таъриф ҳозирги кунда ҳам ўзгармаслигича, муқаддаслигича қолмоқда.

Намунавий Устав лойиҳасида колхознинг мақсад ва вазифалари изчил белгиланган. Булар жамоат хўжалигини бутун чоралар билан мустаҳкамлаш, меҳнат унумдорлигини, ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш ва ҳоказолардан иборатдир. Колхоз партия ташкилоти раҳбарлигида колхозчиларни коммунистик ва интернационал руҳда тарбиялаш, уларда юксак ижтимоий активлик, ерга, бошқа ишлаб чиқариш воситаларига нисбатан омилкорлик билан муносабатда бўлиш туйғусини қарор топтиришга кўмаклашмоғи лозим.

Колхозга аъзолик, колхоз аъзоларининг ҳуқуқ ва бурчлари лойиҳада аниқ-равшан кўрсатилган. 16 ёшга тўлган ва ўз меҳнати билан колхоз жамоат хўжалигида қатнашиш истагини билдирган гражданлар колхоз аъзолари бўлишлари мумкин, деб таъкидланади ҳужжатда. Шу билан бирга колхоз ва колхозчи ўртасидаги турли-туман, ҳатто майда-чуйда муносабатлар ҳам назардан четда қолмаганлиги диққатга сазовордир. Ер ва ундан фойдаланиш, колхоз мулки, ишлаб чиқариш-хўжалик ҳамда молиявий фаолият, меҳнатни ташкил этиш, ҳақ тўлаш, муҳофаза қилиш, меҳнат интизоми сингари масалалар Намунавий Устав лойиҳасининг етакчи қисмлари ҳисобланади.

Колхоз ялпи маҳсулоти ва даромадларини тақсимлаш, социал ривожлантириш, колхозчи оиласи, унинг шахсий ёрдамчи хўжалиги, колхознинг бошқарув органлари ҳамда ревизия комиссияси билан боғлиқ масалалар лойиҳада демократик асосларда, коллектив хўжаликнинг, алоҳида олинган ҳар бир меҳнаткашнинг манфаатларини кўзлаган ҳолда ечилади.

Маълумки ҳар бир колхознинг ўз устави мавжуд бўлиши керак. Лойиҳада таъкидланганидек, колхозчиларнинг умумий йиғилишида Намунавий Устав асосида қабул қилинган колхоз устави бир ой муддат ичида халқ депутатлари район (шаҳар) Совети ижроия комитетига рўйхатга олиш учун тақдим этилади. Колхоз уставига кейинги тузатишлар ва қўшимчалар худди шу тартибда киритилади.

Колхознинг Намунавий Устави лойиҳаси эълон қилинганлигининг ўзи жамиятимизда рўй бераётган кенг демократиялаш жараёнини яққол тасдиқловчи далилдир. Эндиги вазифа мазкур ҳужжат муҳокамасини мустасносиз ҳамма жойда кенг ташкил этиш, қимматли фикр-мулоҳазаларни умумлаштириш, уларни тегишли органлар эътиборига етказишдан иборатдир. Муҳокамада колхоз тузуми ва ишлаб чиқариши ветеранларининг, кекса колхозчиларнинг, коммунистлар, комсомоллар, касаба союз аъзолари, мутахассислар, олимлар, зиёлиларнинг фаол қатнашувларини таъминлаш катта аҳамиятга эга. Бу ишларни колхозларнинг правлениелари, бошланғич партия ташкилотлари, РАПОлар уюштиришлари, муҳокаманинг боришини назорат остига олишлари керак. Область ва район партия комитетлари эса бу тадбирга сиёсий тус бермоқлари, колхоз демократияси ленинча нормаларига риоя этилишини таъминлашлари лозим. Бутун эътибор хўжаликларнинг экономикасини мустаҳкамлашга, бунинг учун меҳнатни уюштиришнинг янги шаклларини барқарор этишга, айниқса тўла хўжалик ҳисобига ўтиш, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш, ўз харажатларини ўзи қоплаш, коллектив, бригада ва оила пудрати афзалликларини рўёбга чиқаришга қаратилмоғи керак. Қаердаки ибратли тажриба, фойдали янгилик куртак ёйган бўлса уни умумхалқ мулкига айлантириш чораларини кўрмоқ зарур.

Колхоз ҳаёти асосий қонуни лойиҳасини тарғиб этишда оммавий ахборот воситалари — газеталар, журналлар, телевидение, радио, умуман идеология жабҳаси ходимлари астойдил қатнашмоқлари шарт. Улар колхоз тузумининг афзалликларини таърифлаб беришлари, тарихий ҳақиқатни кенг тушунтиришлари, ҳозирги ижтимоий-иқтисодий имкониятларни таҳлилдан ўтказишлари талаб этилади. Шунга эришайликки, лойиҳа муҳокамаси чинакам демократия тусини олсин, унинг бориши ошкоравийлик кўзгусида ёрқин акс этсин, одамларнинг фикрига, айниқса танқидий мулоҳазаларга алоҳида аҳамият берилсин.

Бутуниттифоқ колхозчилар съездига қизғин ҳозирлик кўрилаётган айни дамларда ўтган йил натижаларини, беш йилликнинг икки йили якунларини чин маънода чиғириқдан ўтказиш агросаноат комплекси раҳбарлари ҳамда мутахассисларининг муқаддас бурчидир. Колхозларда бўлажак ҳисоботлар ва ҳисобот сайловларни намунали ўтказишга тайёрланиш шу куннинг кечиктириб бўлмайдиган вазифаси ҳисобланади.

Колхоз, колхозчи, Намунавий Устав — булар ўзаро боғлиқ тушунчалар бўлиб, ҳар учаласининг узвий бирлиги экономикамиз тараққиётининг, Озиқ-овқат программаси ижросининг калити эканлигини унутмайлик.

Учқўрғон районидаги «Ленинград» колхози механизаторлари машина-механизмлар ремонти топшириғини муддатидан ўн кун олдин бажардилар. Ҳайдов ва чопиқ тракторлари, сеялкалар ва культиваторларнинг ҳаммаси тайёрлов чизиғига келтириб қўйилди.

СУРАТЛАРДА: 1. Пешқадам ремонтчи-механизаторлар Т. Сулаймонов, Н. Отамирзаев ва И. Олимов. 2. Тайёр техника воситалари.

А. КОВТУН фотолари.

(ЎзТАГ).

ДАВРНИНГ ЖЎШҚИН ОБРАЗИ

«Советлар мамлакати» бадиий кўргазмаси марказий кўргазмалар залида икки ярим ойдан ортиқ вақтдан буён очиқ бўлишига қарамай, шу кунгача минглаб москваликлар ва пойтахт меҳмонлари барча иттифоқдош республикаларнинг рассомлари ижоди билан танишиш мақсадида манежга ошиқмоқдалар. Турли йўналишларда ижод қилувчи таниқли усталар ҳамда ёш авторларнинг полотнолари ва гобеленларида, ҳайкаллари ва графика асарларида, картиналарида Советлар мамлакатининг образи, унинг шонли тарихини яратган ва ҳозирги кунини давом эттираётган кишлар сиймоси акс эттирилган.

13 январь куни кўргазмани М. С. Горбачев, В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, Н. Н. Слюньков, М. С. Соломенцев, В. М. Чебриков, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Н. В. Тализин, Д. Т. Язов, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добринин, А. И. Лукьянов, И. В. Капитонов ўртоқлар бориб кўрдилар.

Экспозиция ҳажми жуда катта. Бу ерда қарийб бир ярим минг муаллифнинг салкам 2500 асари намойиш қилинган. Уларнинг аксариятида шу кун нафаси уфуриб турибди, ижодкор зиёлиларнинг Улуғ Октябрь билан, мамлакат тараққиётининг муҳим паллалари билан, социалистик жамиятнинг бугунги турмуши билан боғлиқ бўлган тарихий воқеаларни янада аниқ, ҳаққоний ва самимий тасвирлашга интилиши сезилиб турибди.

Ватанимизнинг қайта қуриш давридаги жўшқин қиёфаси полотноларда, ҳайкал ва графика асарларида ҳозирча тўла акс эттира олинмаган албатта. Аммо мавзуларнинг хилма-хиллиги рассомчилигимизнинг ана шу муҳим соҳаларида янгиланишнинг дастлабки куртакларидир. Рассомлар, ҳайкалтарошлар, графика усталари биз учун Ленин образини бамисоли қайтадан кашф этганлар, унинг ишлари улуғворлигинигина эмас, унинг фикрлари теранлигини, эътиқоди кучлилигини ҳам яққол тасвирлаганлар. Умуминсоний абадий категориялар — эзгулик, ҳақиқат, адолатга мурожаат қилинган чуқур фалсафий асарлар зўр қизиқиш уйғотмоқда.

Кўргазма жамиятимиз Ватанимиз барча халқларининг маънавий имкониятларини юзага чиқариш, миллий рассомчилик мактабларини равнақ топтириш, уларни ўзаро бойитиш учун чексиз имкониятлар очиб бераётганлигини яққол кўрсатди. Кўргазма социалистик реализм санъатининг маҳсулдорлигини, ҳар бир санъаткорнинг ўзига хос зўр ижодий истеъдодларини, жанр ва услубларнинг, бадиий изланишларнинг хилма-хиллигини намоён этади.

Экспозицияни муҳокама қилиш чоғида рассомларнинг ғоявий-эстетик позицияларини шакллантиришга нисбатан ғамхўрлик билан муносабатда бўлиш зарурлигига эътибор қаратилди. Ҳаётий ҳақиқатга бой, самимий, зўр бадиий ифодаси билан ажралиб турадиган асарларгина социалистик жамият турмушининг барча жиҳатларини революцион янгилаш вазифасини ҳал этишга актив кўмаклаша олиши таъкидланди.

(ТАСС).

ЮКСАК МУКОФОТ ТОПШИРИЛДИ

Республикамизда таниқли партия, уруш ва меҳнат ветерани Нишон Ризаев анчагина қийин ғалабалар, ташвишлар ва курашларни бошидан кечирган. У Улуғ Октябрь социалистик революциясидан кейин Большевиклар партияси сафига кириб, Ўзбекистонда Совет ҳокимиятини ўрнатиш ва мустаҳкамлашга салмоқли ҳисса қўшган кишиларнинг шонли авлодига мансубдир.

Нишон Ризаев кўп йиллар Совет Армияси сафларида хизмат қилди, мамлакатимизда социализм қурилишида фаол иштирок этди. У ҳамиша Ленин партияси иши учун матонатли ва мард курашчи, Совет Ватанининг содиқ фарзанди сифатида намоён бўлди.

Совет ҳокимиятини ўрнатиш учун курашда актив иштирок этганлиги, самарали ижтимоий фаолияти учун ҳамда туғилган кунига тўқсон йил тўлиши муносабати билан Нишон Ризаев СССР Олий Совети Президиумининг фармонига мувофиқ Октябрь революцияси ордени билан тақдирланди.

14 январь куни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми раисининг ўринбосари А. П. Романовский Нишон Ризаевга юксак давлат мукофотини топширди.

Орденни топшириш маросимида Ўзбекистон ССР уруш ва меҳнат ветеранлари кенгашининг раиси Р. Ғ. Ғуломов ҳозир бўлди.

(ЎзТАГ).

ХЎЖАЛИК ДАРОМАДЛИ БЎЛИБ ҚОЛДИ

Тўрақўрғондаги қуруқ мева ишлаб чиқарадиган завод ёрдамчи хўжалигининг ходимлари ўтган йилга иқтисодий якун ясадилар. Корхонанинг аграр цехи илк маротаба ўз харажатларини ўзи қоплаганлиги маълум бўлди.

Ишчи ошхонасига ўз хўжалигидан гўшт, сут ва сабзавот етказиб берилаётганлиги ҳисобига овқатланиш нархи учдан бир баравар арзонлашди. Энди бу ерда уч хил овқатдан иборат тушлик 60 тийиндан ошмайди.

Ўтган йили ёрдамчи хўжаликда заводнинг ҳар бир ходими учун қарийб 30 килограммдан мол гўшти етиштирилди. У давлат нархидан қиммат бўлмади. Заводга қарашли болалар боғчаси ва ошхонасига қарийб 20 тонна сут келтирилди.

Бу ерда чорвачилик фермасида атиги 3 киши: механизатор, молбоқар ва сут соғувчи хизмат қилади. Ўн киши деҳқончилик бригадасига кириб, 26 гектар ерда озуқабоп экинларни парвариш қилади.

Ёрдамчи хўжалик ташкил этилганидан буён ўтган тўрт йил мобайнида жуда бой тажриба тўпланди. Энди чорвадорлар билан ем-хашак етиштирувчилар олдида янги вазифалар: маҳсулот ишлаб чиқаришни кенгайтириш ҳамда унинг таннархини янада пасайтиришга эришиш вазифалари турибди.

(ЎзТАГ).

ЧОРВАЧИЛИК: 1987 йил якунлари

ХОТИРЖАМЛИККА ЎРИН ЙЎҚ

Бугун газетхонларимиз эътиборига республика чорвадорларининг беш йиллик иккинчи йилида эришган иш натижаларини ҳавола этаяпмиз. Хўш, бу рақамлар замиридаги мазмунни англашга ҳаракат қилайлик-чи.

Устунлардаги кўрсаткичларга юзаки кўз югуртирганда ҳам кўнглимизда шундай туйғу пайдо бўлади: бултур ферма ходимлари чакки ишлашмади. Тармоқнинг асосий турдаги маҳсулотларини тайёрлаш планлари бажарилди, аввалги йилдагига қараганда олға силжиш яққол сезилди. Чунончи, ўтган йили 1986 йилдагига нисбатан 13 минг тонна гўшт, 50 минг тонна сут, қарийб 65 миллион дона тухум кўп тайёрланди.

Тошкент ва Фарғона областларининг чорвадорлари бу сафар ҳам зарбдор тармоқда ҳақиқий карвонбоши эканликларини кўрсатишди. Навоий, Хоразм, Сурхондарё областлари ферма ходимлари ўнгланиш сари юз тутдилар. Лекин ўтган йили қишлоқ хўжалигининг муҳим тармоғи ҳамон қолоқликдан мутлақ халос бўлмаганлигини кўрсатди: масалан, Қашқадарё ва Самарқанд областлари гўшт, Қорақалпоғистон АССР ва Бухоро паррандабоқарлари тухум тайёрлаш планларини уддалашолмади.

Чорвадорлар иш натижаларини таҳлил этиш шуни кўрсатадики, ўтган йили республикамиз фермаларида турғунликдан қутулиш учун чинакам кураш давом этди, тармоққа ҳар қачонгидан кўпроқ эътибор берилди. Буни 500 га яқин фермада поток-цех усулига ўтилганлиги, шунча коллектив икки сменали ишни жорий этганлиги ҳам кўрсатиб турибди. Тармоқнинг ем-хашак базаси ҳам анчайин мустаҳкамланди. Бу галги қишловга республикамизда ҳар бош шартли мол ҳисобига 15,7 центнер — бултургидан 7 процент кўп озуқа бирлиги жамғарилди.

Лекин шуни рўй-рост айтиш керакки, бажарилган ишлар хотиржамликка асло асос бўлолмайди. Ҳозир чорвачиликда янгиланиш сари илк қадамлар қўйилаяпти, холос. Шунга эришиш керакки, эсаётган ёқимли шабадалар айрим коллективларга эмас, балки бутун Ўзбекистон фермасига хос бўлсин.

Ҳолбуки, муваффақиятли деб айтган йилимизда ҳам нуқсонлар шундоқ кўриниб турибди. Чунончи Жиззах, Сирдарё областлари паррандабоқарлари гарчи тухум тайёрлаш планини бажарган бўлсаларда, 1986 йилдагига нисбатан паст натижага эришдилар. Буларнинг ҳаммаси чорвачиликда ишни тубдан яхшилаш учун резервлардан тўлиқ фойдаланилмаётганидан далолат беради. Уларни беш йилликнинг учинчи йилининг илк кунларидаёқ ишга солиш керак. Бу зиммага олинган план ва мажбуриятларнинг муваффақиятли бажарилишига кафолат бўлиб, умуман беш йилликни муносиб якунлашга умидлантиради.

Хўш, булар қайси резервлар? Энг аввалгиси — ферма ишини тубдан қайта қуриш, иқтисодий ислоҳотни жорий этиш. Сўнгра тармоқда фан-техника тараққиёти ютуқларини кенг қўлланиш, зооветеринария ва наслчилик ишларини ҳар жиҳатдан такомиллаштириш. Тармоқ озуқа базасини янада мустаҳкамлашни эса доимо ёдда тутишимиз керак. Эндиликда бу борада ажойиб имкониятлар бор — ғўза учун ажратилган далалар камайиб, беда ва бошқа озуқа экинлари майдони кенгаймоқда. Ҳамма гап бу режаларни амалга ошириш учун унумдор ерлардан интенсив фойдаланишда қолди.

Аҳолидан чорва маҳсулотлари харид қилишни унутиш ҳам ярамайди. Афсуски, бу борадаги ишлар дуруст ташкил этилмаган. Масалан, Қашқадарё, Навоий, Тошкент ва Хоразм областларида қишлоқ аҳли эҳтиёжидан ортиқча гўштни харид қилиш пландагидан кам бўлди. Навоий, Самарқанд ва Сирдарёдан ташқари ҳамма областларда сут, Бухоро, Наманган, Сирдарё ва Хоразмдан бошқа барча областларда тухум қабул қилиш талаб даражасида эмас.

Беш йилликнинг учинчи йилида республикамиз чорвадорлари олдида янги, мураккаб вазифалар турибди. Тармоқни жадал ривожлантириш учун барча чораларни кўрган коллективларгина топшириқни муваффақиятли бажарадилар. Буни йил давомида ёдда тутишимиз керак!

Мусобақадош областларда 1987 йилда чорвачилик маҳсулотлари тайёрлаш планларининг бажарилиши ҳақида

МАЪЛУМОТ

Биринчи устун—планнинг бажарилиши, иккинчи устун — 1986 йилдагига нисбатан (процент ҳисобида).

	ГЎШТ		СУТ		ТУХУМ	
Жиззах	109,3	113,5	106,3	100,8	100,7	88,1
Тошкент	105,9	108,7	106,8	110,3	106,3	108,7
Фарғона	105,1	109,1	109,6	113,1	116,0	126,3
Сирдарё	104,1	102,5	107,8	105,3	108,1	94,1
Бухоро	104,9	110,5	105,7	105,5	98,5	106,5
Навоий	101,2	103,0	105,6	104,2	101,7	107,7
Самарқанд	94,2	97,7	100,0	100,2	110,7	146,2
Сурхондарё	104,5	108,5	105,3	111,4	100,4	102,8
Қашқадарё	77,6	84,8	100,4	104,5	102,1	116,4
Хоразм	103,8	108,4	105,6	105,5	104,4	107,8
Қорақалпоғистон АССР	103,2	106,6	102,2	135,2	96,0	99,9
Наманган	100,7	104,1	102,6	108,7	104,4	103,7
Андижон	100,3	105,3	104,1	104,7	114,4	117,4
Республика бўйича	100,1	104,0	104,8	107,4	106,2	111,4

БАЛИҚ КЎПАЯДИ

Сирдарё балиқ комбинатида насослар каскади монтаж қилиб бўлинди. Сув чиқариб берадиган янги станция республиканинг катталиги жиҳатидан учинчи ўринда турувчи балиқ хўжалигининг 16 та ҳовузига секундига 4,5 минг куб метргача сув етказиб беришга қодирдир.

Ҳовуз хўжалигининг чучук сувга бўлган эҳтиёжи бундан анча илгари пайдо бўлганди. Бу ерда узоқ вақтлардан буён оқава сувлардан фойдаланиб келинар эди. Бундай сувларда туз аралашмалари доимо кўпайиб боради. Эндиликда хўжалик сувни Мирзачўлдаги туз унча кўп бўлмаган марказий коллектордан олмоқда.

Ҳовуз сувларининг вақти-вақти билан чучуклаштириб турилиши балиқларининг кўпайишига олиб келади. Бу йил балиқчилар гектаридан 25 центнергача балиқ овлашга қарор бердилар.

Келгусида хўжалик яна бир сув манбаи — А. Саркисов номидаги Жанубий Мирзачўл канали билан боғланади. Хўжаликдан канал сари тўққиз километрли тармоқ канали қазилди. Ҳозир бу каналга бетон ётқизиш ишлари тугалланмоқда.

(ЎзТАГ).

Тошкент районидаги Ленин номли колхоз теплица хўжалигида фан тавсиялари, илғорлар тажрибаси кенг қўлланилганлиги, иш пудрат усулида ташкил этилганлиги туфайли йил мобайнида мўл сабзавот етиштирилмоқда. Айни кунларда бу ерда помидор ғарқ пишди. Миришкорлар ҳар квадрат метрдан 10—11 килограммдан ҳосил олмоқдалар.

СУРАТДА: теплица хўжалигининг илғор ишчилари Каромат Шерматова (олдинда) ва Холисхон Алиназарова.

ОИЛАВИЙ ФЕРМАЛАР

Тўрақўрғон районидаги «Москва» колхозида қорамолларни бўрдоқига боқадиган оилавий фермалар пайдо бўлди. Мутахассисларнинг фикрича, гўшт етиштиришнинг айнан шундай формаси колхозчиларга ҳам, хўжаликка ҳам бир мунча фойдалидир.

Бу ерда 190 та бузоқни колхоз хонадонлари ўртасида тақсимладилар. Колхозчилар янги ишга бажонидил киришдилар: хўжалик молларни сифатли ем-хашак билан мунтазам таъминламоқда, муттасил ветеринария назорати ўрнатилган. Колхозчиларнинг ўзларига эса ҳар ойда жониворларнинг эт қўйишига қараб маош тўланмоқда. Бузоқлар топширилаётганида пировард вазни 400 килограммдан кам бўлмаслиги керак. Бу ягона шартдир.

(ЎзТАГ).

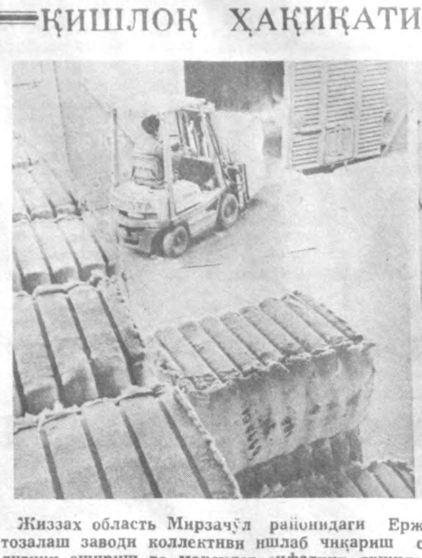

Жиззах область Мирзачўл районидаги Ержар пахта тозалаш заводи коллективи ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш ва маҳсулот сифатини яхшилашга қаратилган кўплаб тадбирларни амалга оширмоқда. Корхона ишчи-хизматчилари Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси шарафига социалистик мусобақада фаол қатнашмоқдалар. Улар коммунистлар анжуманини ярим йиллик план топшириқларини ошириб бажариш билан кутиб олишга азму қарор қилишган.

СУРАТЛАРДА: 1. Пахта тойлари вагонларга юкланмоқда. 2. Корхонанинг пешқадам ишчиси Аҳмад Жосмамедов.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ фотолари.

КООПЕРАТИВ КЎМАГИ

Меҳнатобод район ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳузурида очилган «Бўстон» кооператив корхонаси байрам палови учун аъло сифатли гуруч етиштиришга кўмаклашади. Бу ерда ёрдамчи томорқа участкаларида етиштирилган ёки натура билан тўланган шолини қайта ишлайдиган шоли оқлаш цехи ишга тушди.

Советободлик уста В. Тиллабоев ўз шогирдлари билан бу ерга келиб кооператив корхона ташкил этди. Энди бу кооперативнинг мижозлари жуда кўп.

АГРОСАНОАТ ЯНГИЛИКЛАРИ

ФАБРИКА ИШГА ТУШДИ

Косонсой районида янги йилнинг биринчи объекти — паррандачилик фабрикаси ишга тушди. Юз гектар майдонни эгаллаган райондаги бу энг йирик агросаноат комплексини «Наманганоблагропромстрой» трести қурувчилари муддатидан илгари бунёд этдилар.

Янги фабриканинг барча участкалари тўла механизациялаштирилган. Фабрика косонсойликларнигина эмас, балки областдаги бошқа районлар аҳолисини ҳам парранда гўшти билан таъминлаш имконига эга.

ГУЛ БАРГИДАН... МУРАББО

Жиззах области магазинларида Ғаллаорол консерва заводининг янги маҳсулоти — гул баргидан тайёрланган мурабболар пайдо бўлди. Бу корхона қисқа муддат ичида ўзлаштирган маҳсулотларнинг ўн бешинчисидир. Қўриқ ўлка шаҳарлари ва қишлоқлари аҳолиси яқин орада ғаллаороллликларнинг янги маҳсулотлари —қуритилган сабзи ва пиёз, сабзавот консерваларини ҳам татиб кўрадилар.

ЁШ СЕЛЕКЦИОНЕРЛАР

Область ёш табиатшунослар станциясининг ҳаваскор селекционерлари Наманган область агросаноат комитетига юқори кондицияли зира уруғини топширишди.

Совға мамнуният билан қабул қилинди, чунки бу қимматли хушбўй зираворни озиқ-овқат саноати ходимлари қийинчилик билан топар эдилар. Энди эса зира область хўжаликларида етиштирилади.

Зира етиштирганлиги ва ундан уруғ олганлиги учун ёш селекционерлар ва уларнинг раҳбари Турсунбой Тожибоев СССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг кумуш медали билан мукофотландилар...

ШИФОБАХШ МАҲСУЛОТ

Ленин районидаги Ленин номли асаларичилик совхози қиш бўлишига қарамай магазин пештахталарига ҳар куни уч тоннача асал етказиб бермоқда.

Хўжалик асаларичилари ўз қадоқлаш цехларини ширин хом ашё билан етарли таъминладилар. Мавсумда улар асалари уяларидан юз тонна шифобахш маҳсулот олдилар.

Бу цехга қолган учта ихтисослашган хўжаликдан, шунингдек областнинг бир қатор колхоз ва совхозларидан асал келтирилиб, қадоқланмоқда.

Совхоз қошида ташкил этилган «Асал» кооперативи аъзолари ҳам қадоқлаш цехини ижарага олиб ишламоқдалар. Улар ҳаваскор асаларичилардан ортиқча маҳсулотни харид этиб, қадоқлаб, аҳолига сотмоқдалар.

(ЎзТАГ).

«Қишлоқ ҳақиқати» оталигида

КАТТА ЙЎЛ БЎЙЛАБ ИЛК ҚАДАМЛАР

СУРХОНДАРЁЛИКЛАР ҲУЗУРИДА УЧ КУН

I. ИШНИ ШУНДАЙ БОШЛАШДИ

Редакциядан Сурхондарё области хўжалик юритишнинг янги усулларига кўчганлиги ҳақида материал тайёрлаш бўйича топшириқ олганимда, ростини айтсам, қалбим тўлқинланиб кетди. Демократия ва ошкоравийлик шароитида ҳаётий жиҳатдан ғоят ўткир муаммолар хусусида эркин фикр юритиш ишончи билдирилган экан, далиллар исботланган бўлиши, хулосалар бўртиб-бўртиб туриши зарурлигини ўйлаганимда зиммамга улкан масъулият юкланганлигини сездим. Ҳа, таҳлил аниқ-пухта бўлмоғи, муҳаррирни ташвишлантирадиган, оромини қочирадиган бирор ишкалга йўл қўйилмаслиги зарур. Эркин тафаккур юритиш шароити журналистларга беҳад қулайлик яратган бўлса-да, лекин барибир адолат тарозисининг шайинлари адашмаслиги керак.

Ҳамиша аъзойи бадани тандирдек қизиб турадиган, бунинг устига «афғон» шамоли тинимсиз эсадиган бу ўлкага нисбатан нозик туйғуларимни яширолмайман. Чунки чорак аср муқаддам жўшқин ёшлигим, сира унутилмас комсомоллик йилларим шу ерда ўтган, бу билан, шубҳасизки, фахрланаман.

Қайта қуриш хусусида сўз юритиш, жамиятимизни революцион тарзда чинакам қайта қуриш билан боғлиқ масалаларни таҳлил этиш, партия XXVII съезди ва Марказий Комитетнинг кейинги пленумлари ана шу узоқ ўлка меҳнаткашлари шуурига нақадар таъсир кўрсатганлигини қалбан ҳис қилиш, тасвирлаш ҳам мароқли, ҳам мураккаб вазифа, албатта.

Самолёт ғилдиракларининг бетон йўлга енгил зарб билан урилиши, яъни Термиз аэропортига қўнганлигимиз бутун вужудимни қамраб олган ўй-хаёлларни тарқатиб юборди.

Кўп йиллар муқаддам бўлганидек, ҳозир ҳам яшил погонли чегара қўшинларининг навқирон йигитлари ҳаво лочини пиллапояси олдида туришибди. Улар ҳужжатларни шошилмасдан, синчиклаб кўздан кечиришади. «Волга» автомашинаси рулида ўша-ўша таниш ҳайдовчи — Карло Петрович. Ўттиз йил аввалгидек забардаст ва бақувват. У узоқ вақтлар давомида область партия комитети биринчи секретарларини ташиган, бепоён Сурхон водийсининг ҳамма йўлу йўлакларини, бурчак-бурчакларини беш бармоғидек билади. Область партия комитети биринчи секретари қабулхонасида эски танишим —ҳамиша пешсалом, доимо чаққон, ўтган ўн йилликлар таъсири сезилмайдиган Тоня (бу сафар уни Антонина Михайловна деб атадим) мен билан қувона-қувона, қадрдонларча кўришади. Унинг хотирасига, одамларнинг исму шарифларини эслаб қолишига қачонлардир тан бергандим, эндиликда ҳам у ана шу фазилатлардан маҳрум бўлмагандай туюлди менга. Кўп сонли партия, совет, хўжалик активига танишу қадрдон бу икки оддий киши жуда кўп йиллар ҳалол-покиза, ҳатто бутун истеъдодларини сарфлаб меҳнат қилганликларини сезиш туйғуси дилимни қитиқлаб ўтди. Ҳа, чинакам ажойиб одамлар! Қарангки, собиқ «катта хўжайин»лардан айримлари жинояткорона ишлари учун партия ва халқ олдида шармандаю шармисор бўлиб кетишди-ю, аммо булар ўзларига лоақал доғ туширмадилар...

— Областимизни тўла хўжалик ҳисобига, ўз харажатларини ўзи қоплаш, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш шароитига ўтказишни икки йилдан буён қатъий талаб қилиб келаяпмиз, — дейди область партия комитетининг биринчи секретари Солижон Мамарасулович Мамарасулов. — Чунки агросаноат комплексини хўжалик ҳисобига батамом кўчириш, бу ишни иложи борича тезроқ бошлаш заруратини чуқур ҳис этгандик. Сурхондарё области даромадлари республика Агросаноат давлат комитети хазинасида салмоқли ўрин тутади, лекин социал масалалар Ўзбекистоннинг бошқа областларидагига нисбатан ўтакетган даражада суст ҳал этилади. Эндиликда ҳаммадан кўп гапириладиган ва алоҳида эътибор бериладиган инсон омилига муносабат бизда анчайин ёмонлиги кўзга яққол ташланди.

Чиндан ҳам жуда катта меҳнат ва молиявий имкониятларга эга бўлган область социал муаммоларни ҳал қилишга қурби етмаслиги бирданига сезилди.

Областнинг шимоли ва жануби ўртасида ҳам бу жиҳатдан жиддий тафовут мавжудлиги диққатни тортади. Сурхондарёнинг жанубий районларида молиявий имкониятлар беҳад, табиий-иқлим шароити қимматбаҳо ингичка толали пахта етиштириш учун ғоят қулай. Аммо бу шароитлар пахтачиликка кулиб боққан-у, одамларга нисбатан гўё тескари йўл тутгандек.

Ана шу жойларда дала меҳнаткашлари ниҳоятда оғир шароитда ишлайдилар. Чунки ёз ойларида, яъни ҳосил учун курашнинг ҳал қилувчи палласида ҳаво ҳарорати беҳад кўтарилади, ҳатто нафас олиш қийинлашади. Бинобарин, пахтакорлар тақдири ҳақида ўйлаш, биринчи навбатда социал-маданий объектлар қурилиши билан боғлиқ масалаларни ҳал этиш талаб қилинарди. Аслида эса аксинча бўлди. Бу муаммо ечими орқага сурилаверди ва ҳамон эътибордан четда қолмоқда.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети аввалига бир неча хўжаликни тўла хўжалик ҳисобига, ўз харажатларини ўзи қоплаш, ўзини ўзи маблағ билан таъминлашга ўтказишни тавсия этишди. Бу топшириқ бажарилди. 1987 йилнинг апрелидан эътиборан Қумқўрғон районидаги «Москва» колхози ва Ленин йўли районидаги Ленин номли совхоз хўжалик юритишнинг янги усулига кўчишди. Иккинчи ярим йилликдан бошлаб яна бир қатор хўжаликлар шу асосда ишлай бошладилар.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг қарорига мувофиқ 1988 йил 1 январдан Сурхондарё областининг бутун агросаноат комплекси, яъни 233 колхоз, совхоз, саноат корхоналари тўла хўжалик ҳисобига, ўз харажатларини ўзи қоплаш, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш сиёсати асосида фаолият кўрсатмоқдалар.

Хўжалик юритишнинг янги усулларига кўчиш арафасида область тасарруфида нималар бор эди? Иқтисодий имкониятлар, молиявий аҳвол барқарорлиги қай даражада? Бу саволларга жавоблар жиддий аҳамиятга эга, чунки бизда Сурхондарё тўла хўжалик ҳисобига ўтиб ишловчи ягона область эканлиги, Ўзбекистоннинг бошқа жойларида унинг тажрибаси келгусида асқотиши ҳаммага маълум. Шундай экан, область агросаноат комплекси тўла хўжалик ҳисобини ўзлаштириш, ўз харажатларини ўзи қоплаш, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш, ҳар бир тармоқда ва жабҳада худди шундай йўл тутиш жиҳатидан улкан лабораторияга, беқиёс синов майдонига айланмоғи лозим.

Аввало барча колхозлар, совхозлар, корхоналарнинг 1986 йилги иш якунларини жамийки техник-иқтисодий кўрсаткичлар бўйича ҳар томонлама, чуқур таҳлилдан ўтказиш керак эди. Бу ишни область мутахассислари СССР ва Ўзбекистон ССР Агросаноат давлат комитетларининг, республика Давлат план комитети, Молия министрлиги, Нарх давлат комитети, Давлат банки республика идораси ходимлари билан биргаликда бажаришди.

Рентабеллик даражаси синчиклаб таҳлил этилди. 103 колхоз ва совхоздан 12 тасида рентабеллик 71 процентдан зиёдроқни, 44 тасида 41 процентдан 70 процентгача, 17 тасида 31 процентдан 40 процентгача, 22 тасида 11 процентдан 30 процентгача ташкил қилганлиги аниқланди.

Даромадларга эга бўлиш ва рентабеллик мезонидан келиб чиққан ҳолда алоҳида колхоз ҳамда совхозларни тўла хўжалик ҳисобига, ўз харажатларини ўзи қоплаш, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш усулига босқичма-босқич ўтказишга қарор қилинди.

Сурхондарё азалдан аграр область ҳисобланади. Бу ерда пахта, айниқса унинг ингичка толали навларини етиштириш, эртанги сабзавот, шунингдек мева, узум ишлаб чиқариш, чорвачилик маҳсулотларини кўпайтириш, озуқабоп экинлардан йилига икки марта ҳосил олиш тамойилга айланган. Аграр тармоқ область экономикаси ялпи салмоғининг 80 процентини ташкил этади. Кейинги ўн йилликлар мобайнида колхоз ва совхозларда бақувват материал-техника базаси вужудга келтирилди. Шу давр ичида ҳар юз гектар экин майдони ҳисобига энергия таъминоти 26 процент, ҳар бир ишловчи меҳнатининг энергия билан таъминланиш қуввати 32 процент, асосий ишлаб чиқариш фондлари 33 процент ошди.

Бошқарув аппаратини такомиллаштириш ва арзонлаштириш сари йўл тутилди, меҳнатни уюштиришнинг нарядсиз усули, коллектив пудрат қўлланилди, алмашлаб экиш участкалари вужудга келтирилди.

Буларнинг ҳаммаси ишлаб чиқаришни ривожлантириш, хўжаликлар экономикасини мустаҳкамлашда ўз самарасини кўрсатди. 1984—1986 йиллар натижалари таҳлил этилганда йиллик ўртача соф фойда область агросаноат комплекси бўйича 26 процент ошганлиги ва 1986 йилда 274 миллион сўмга етганлиги маълум бўлди. Рентабеллик 45 процентни ташкил этди. Ҳар бир колхозчининг йиллик ўртача иш ҳақи 2.117 сўмга, совхоз ишчисиники эса 2.283 сўмга етдики, бу 1984 йилдагига нисбатан мутаносиб равишда 14 ва 19 процент кўпдир. Меҳнат унумдорлигининг иш ҳақига нисбатан жадал ўсиши таъминланди.

Шундай бўлса-да, хотиржамликка, қилинган ишлардан қониқиш ҳосил қилишга асос йўқ, албатта. Натижалар анча салмоқли бўлиши мумкин эди. Кўпдан-кўп резервлар фойдаланилмай қолди. 90 минг гектардан зиёд суғориладиган ернинг мелиоратив ҳолати ёмон, шу ҳисобдан анча миқдорда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари бой берилаяпти, суғориладиган гектарлар қайтими бирмунча паст.

Ишлаб чиқаришни янада жиддий равишда ўстиришнинг бирдан-бир йўли агросаноатнинг барча тармоқларини интенсив ривожланиш изларига кўчиришдир. Агар аҳолининг йиллик ўсиши юқорилигини ҳисобга оладиган бўлсак, бу йўл айниқса зарурат бўлиб қолганлигини англаш қийин эмас. Бундан ўн йил муқаддам область аҳолиси жон бошига ўртача 0,28 гектар экин майдони тўғри келарди, эндиликда бу кўрсаткич 0,22 ни ташкил этади. Шу орада янги ерлар жадал суръатларда ўзлаштирилганини ҳам унутмаслик керак.

Кейинги йилларда партия, совет ва қишлоқ хўжалиги ходимлари экономикани юксалтириш ҳамда мустаҳкамлашнинг амалий йўлларини астойдил изладилар, ҳар томонлама тайёргарлик ишларини олиб бордилар.

Биз областда ҳамма масалалар муваффақиятли ҳал этилаяпти, деган фикрдан узоқдамиз. Аксинча, тўпланган тажрибанинг ҳам ижобий, ҳам салбий томонларини ўрганиш алоҳида аҳамият касб этади, кашшофлар — сурхондарёликлар, айни пайтда республиканинг бошқа регионлари аграрчилари учун қайта қуришнинг синалмаган ва сўқмоқли йўлларидан муваффақиятли одим ташлашда ўзига хос қимматга эга бўлади, деб ҳисоблаймиз.

Биз фикр юритаётган масаладаги ижобий баҳо ва салбий ҳолатлар мақтов ёки ҳужумкор танқид тариқасида қабул қилинмаслиги, балки тўла хўжалик ҳисоби йўлига ўтган, яқин орада ўтадиганлар учун дастак бўлиб қолишини истаймиз.

Ҳар томонлама ва синчковлик билан иқтисодий таҳлил ўтказилгандан сўнг жами 233 колхоз, совхоз, корхона ва ташкилот уч группага бўлиб чиқилди. Биринчи группага молиявий аҳволи барқарор бўлган колхозлар, совхозлар ва корхоналар кирди. Улар — 75 та. Бу тоифадаги хўжаликлар тўла хўжалик ҳисобига ўтиш пайтида айтарли қийинчиликларга дуч келишмайди.

Иккинчи группада —улар энг кўп бўлиб, 139 та —молиявий аҳволи беқарор хўжаликлар ва ташкилотлардир. Шундай экан, айни бу тоифадаги колхоз, совхоз, корхона ва ташкилотларда хўжалик юритишнинг янги усулларидан фойдаланилган ҳолда ростмана меҳнат қилишга тўғри келади. Фақат шу йўл билан ижобий ва барқарор иқтисодий натижаларга эришиш мумкин.

Учинчи группада иқтисодий аҳволи ниҳоятда ночор 19 та хўжалик бор. Уларга ташқаридан жиддий ёрдам кўрсатилмаса, рентабел бўлиб олишлари амри маҳол. Иқтисодий жиҳатдан астойдил қўллаб-қувватланилса ҳамда, ўз-ўзидан равшанки, қолоқ коллективнинг ўзи яхши ишласагина кутилган натижаларга эришиш мумкин.

Сурхондарёликлар хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи маблағ билан таъминлашга ўтишга тайёргарлик кўриш жараёнида нималар қилишга улгура олдилар?

Область партия ташкилоти, совет органлари ва агросаноат ходимлари паст рентабелли, зарар кўрувчи хўжаликларнинг молиявий аҳволини соғломлаштиришга қаратилган бир қатор амалий тадбирларни белгиладилар. Колхоз ва совхозлар тузилиши қайта кўриб чиқилди, агроучасткалар, бригадалар ва фермалар сони қисқартирилди, меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлашнинг илғор шакллари, коллектив, оилавий ва сирғалувчи пудратдан кенг фойдаланиш йўли тутилди, сарф-харажатларни ҳисобга олиш ва меҳнатга ҳақ тўлашнинг чек системаси қўлланила бошланди.

Қарзни узиш ҳамда нормал ишлаш учун зарур шарт-шароит яратиш мақсадида колхозлар, совхозлар ва қайта ишлаш корхоналарига жуда катта молиявий ёрдам кўрсатилди. Давлат банки ссудалари бўйича олинган 83 миллион сўм миқдоридаги қарз муддати 1995 йилга қадар узайтирилди. Паст рентабелли, зарар кўрувчи хўжаликлар сифатида икки колхоз ва 22 совхозга 6,2 миллион сўм миқдорида давлатга сотиладиган маҳсулотлар учун харид нархларига қўшимчалар белгиланди.

1986 йилда область агросаноат комитетининг марказлашган резерв фонди ҳисобидан социал ва ишлаб чиқариш масалаларини ҳал этиш, капитал қурилишни пул билан таъминлаш учун паст рентабелли ҳамда зарар кўрувчи совхозлар, бошқа корхоналар ва ташкилотларга 36 миллион сўм ажратилди. Бундан ташқари 30 миллион сўм Давлат банки бўйича қарзларни тўлаш ҳамда ўз оборот маблағлари камомадини тўлдириш учун берилди.

1987 йилда худди шу йўл билан, яъни юқори рентабелли хўжаликлар ҳисобидан қолоқ колхоз ва совхозларга қурилишни маблағ билан таъминлаш ҳамда ўз оборот маблағларини тўлдириш учун 46 миллион сўм ажратилди.

Кўп миллионли ёрдам ва амалга оширилган ташкилий ишлар натижасида хўжаликларнинг иқтисодий аҳволи сезиларли равишда яхшиланди. Агар 1986 йилда зарар кўрувчи хўжалик 18 та, жами кўрилган зарар миқдори 16,7 миллион сўмни ташкил этган бўлса, 1987 йил якунларига кўра бундай колхоз ва совхозлар сони 13 тага тушди, умумий зарар миқдори эса уч баравар камайди.

1986 йилда 17 саноат корхонасидан фақат Денов вино-арақ заводигина зарар келтириб, давлатга 2.200 минг сўм зиён етказганди. Умуман олганда область агросаноат комитетининг саноат тармоқлари 21,8 миллион сўмлик фойда кўрди.

Дебитор қарзларни ундириб олиш ҳамда кредит қарзларни тугатиш, ортиқча механизмлар ва бошқа хил моддий бойликларни реализация қилиш юзасидан жиддий ишлар амалга оширилаяпти.

Текширишлар натижасида ортиқча 100 та ҳайдов трактори борлиги аниқланди. Ортиқча чопиқ, транспорт тракторлари ва прицеплари, бошқа хил қишлоқ хўжалиги машиналари минглаб саналади.

Агросаноат комплекси барча бўғинлари ходимлари хўжалик юритишнинг илғор усулларини эгаллашлари мақсадида ўтган йилнинг январь, март, сўнгги маротаба декабрь ойларида кадрларнинг оммавий ўқуви ташкил этилди. 1988 йил январи бошида область агросаноатининг ҳамма бўлинмаларида қайта қуриш, тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи маблағ билан таъминлашга кўчишга бағишланган ягона сиёсий кун ўтказилди.

Айни ҳозирги январь кунларида область партия комитети бюроси аъзолари агросаноат комитети раҳбарлари ва мутахассислари билан биргаликда бевосита жойларнинг ўзига бориб, қайта қуришнинг бошланишини синчиклаб таҳлил қилиб чиқмоқдалар, амалий тадбирлар белгилашмоқда. Маҳаллий матбуот саҳифаларида қайта қуриш ҳақида мунтазам равишда материаллар эълон қилинаяпти, бу мураккаб жараённинг кўпдан-кўп қирралари ёритиб берилмоқда.

1987 йилда агроучасткалар ва далачилик бригадаларини тартибга солиш юзасидан амалга оширилган ишлар диққатга сазовор. Ўтган йил мобайнида 268 агроучастка ва 715 бригада қисқартирилди, натижада иш ҳақи фондидан 2.600 минг сўм тежаб қолинди.

Кейинги икки йил ичида 10 та кам ерли ва норентабел совхоз тугатилди. Уларнинг маъмурий-бошқарув ходимлари 304 бирликни ва иш ҳақи фонди 692 минг сўмни ташкил этарди. Яқин вақт ичида яна 3 та норентабел совхозни тарқатиб юбориш, шу ҳисобдан 228 минг сўмлик иш ҳақи фондига эга бўлган маъмурий-бошқарув аппаратидан 100 та бирликни қисқартириш мўлжалланмоқда. Ишлаб чиқаришни бошқаришнинг цех системасига ўтиш сингари маблағларни иқтисод қилиш шаклларидан ҳам фойдаланилмоқда.

Амалга оширилган ишлар натижасида 56 та камтармоқли хўжаликда ўтган йилнинг ўзидагина 712 минг сўмлик иш ҳақи фондига эга бўлган 480 бирлик қисқартирилди.

Хўжалик ҳисоби ва коллектив пудрат агросаноат ишлаб чиқаришининг тобора кўп соҳаларини қамраб олаяпти, назорат қилишнинг чек усули қўлланила бошланди. Коллектив пудратда 4.074 бригада ва звено, яъни улар умумий сонининг 93 проценти ишлаб турибди. Чорвачиликда эса 614 бригада ана шундай усулга ўтган, бу 90 процентни ташкил этади. Ўтган йили оилавий пудрат ҳам қўлланилди.

Турли даражадаги раҳбарлар ва бевосита ижрочиларнинг ўзлари билан бўлиб ўтган кўпдан-кўп учрашувлар, суҳбатлар бу масаладаги тенденциялар хусусида айрим хулосаларни чиқариш имконини беради. Аксарият ҳолатларда оилавий пудратга муносабат ижобийдир. Оилавий звенолар фаолиятининг ижобий натижаларини акс эттирувчи мисоллар талайгина. Масалан, «Ангор» совхози сабзавоткорлари меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлашнинг янги шаклини қўлланган ҳолда маҳсулот етиштиришни кескин кўпайтиришга муваффақ бўлдилар. Совхоз коллективининг 360 аъзоси оилавий пудрат асосида ишлаб, ўтган йилнинг биринчи ярмида 150 гектар майдондан давлатга 7 минг тонна сабзавот топширди. Бу йиллик планга нисбатан 3,5 баравар кўпдир.

В. КУКСЕНКО,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

[Давоми бор].

ЖОНАЖОН ВАТАНИМИЗДА

САРАТОВ. «Саратов» холодильникларининг бу йилги дастлабки туркуми чет эллардаги янги адресларга жўнатилди. Бу холодильниклар ўзидан аввалгиларидан ниҳоятда қулайлиги, пухталиги ва кўпга чидамлилиги билан ажралиб туради. Саратов электроагрегат ишлаб чиқариш бирлашмасининг буюмлари энди дунёдаги 30 дан ортиқ давлатга экспорт қилинмоқда. Корхона тубдан реконструкция қилинганлиги ва хўжалик юритиш системасининг такомиллашганлигидан сўнг «Саратов» жаҳон бозорида рақобат қила бошлади. Ҳозир бирлашма коллективи янги система асосида ишламоқда.

* * *

ВИННИЦА. Бу ерлик новвойлар ўз маҳсулотларини печлардан олган заҳоти сота бошладилар. 1-нон заводи ҳузурида очилган фирма магазини ўз юртдошларига шундай совға қилди. Ўн олти соат мобайнида бу ерга конвейерлардан иссиққина хушбўй буханкалар, булкалар, батонлар келиб туради. Магазин шундай шуҳрат қозонганки, бу ерга харид қилиш учун одамлар шаҳарнинг ҳамма жойларидан келишади.

* * *

СОВЕТСКИЙ ГАВАНЬ (Хабаровск ўлкаси). Маҳаллий кема ремонти заводи янги маҳсулот — нефть қуйиладиган баржалар ишлаб чиқара бошлади. Булар шимолдаги истеъмолчилар: Охота денгизи соҳилларидаги ва Камчаткадаги балиқ овлаш колхозларини, Арктикадаги порт пунктларини ёнилғи-мойлаш материаллари билан таъминлашга мўлжалланган. Саёз жойларда ҳам суза оладиган, сувга кўп ботмайдиган ана шу нефть қуйиш кемалари юкни саёз дарёлар этакларига мослаштирилмаган соҳиллар ва силжимас музларга етказиб бера олади.

* * *

ТАЛЛИН. Энди Таллин ва республика аҳолисига «ишонч телефони» хизмат қиладиган бўлди. Ҳаммага маълум номерни териб, сизни тинглашга, маслаҳат беришга тайёр бўлган суҳбатдош билан боғланасиз, тажрибали психологлар, врачлар, телефон ёнида навбатчилик қиладилар. Хушёрлик учун курашувчи республика жамияти янги хизматни ташкил этди. Муаммолар ҳам жуда кўп бўлиб, оилавий келишмовчиликлардан тортиб, гиёвандликка қарши кураш мавзуларида ҳам суҳбатлашиш мумкин.

* * *

АШХОБОД. «Туркменфильм» студиясининг янги картиналари курашаётган Афғонистон халқига бағишланган. Режиссёр Юрий Карагезовнинг «Революция фарзандлари» деган ҳужжатли лентаси Кобулдаги «Ватан» болалар уйидан бўлган ва Туркманистоннинг Байрамали шаҳрида даволанаётган ва таълим олаётган ёш афғонлар ҳақида ҳикоя қилади. Режиссёр Сафар Муҳаммад Жаллиевнинг «Эрта ҳам бўлади» деган қисқа метражли картинаси ўз ўрнини Апрель инқилоби ғоялари учун курашда деб билган афғон ёшлари ҳақидадир. Яқинда Волгадонскда ўтган қисқа метражли фильмлар Бутуниттифоқ фестивалида бу картиналар революция ва интернационализм мавзуини очиб берганлик учун мукофотларга сазовор бўлди.

* * *

ҚОЗОН. Татаристон пойтахтида метро дастлабки линиясининг тадқиқот ишлари бошлаб юборилди. Бу линия Волга бўйлаб ўтади. Узунлиги 9,5 километр бўлган ер ости трассаси шаҳарнинг аҳоли зич жойлашган кварталларини саноат районлари билан боғлайди. Метро қуриш ишларини 1993 йилда бошлаб юбориш кўзда тутилмоқда.

(ТАСС).

Қишлоғимиз кишилари

ҲЕЧ НАРСА ИЗСИЗ КЕТМАС

Баҳорда тошқин сой қирғоққа урилишини Акбаров неча бор кузатган. Лойқа оқим соҳилни қулатгунча, бўз устига шу ерда ўсган ёш ниҳолни домига тортмагунча урилаверади ва урилаверади... Жарликни ҳам, дарё тўлқинларини ҳам инсон тақдирига қиёслаш мумкин. Бир гал район партия комитетининг қистови билан Рустам Раҳбаровични колхоз раислигига сайлашганда, унинг ҳаёти бамисоли ўпирилган соҳилга ўхшаб қолди. Иш шу ондаёқ барбод бўлиши мумкин эди. Ҳаммаси унинг ҳузурига ферма мудирининг келишидан бошланди.

— Рустам ака, сут соғиб олиш камайиб кетаяпти!.. Беда пичани тугади, кўк ўтлар ҳам йўқ... — деди у ва нигоҳини олиб қочди.

— Қанақасига йўқ!? — раис креслодан сакраб туриб кетди. — Ахир ўзингиз агроном Толипов билан биргаликда беда келаси йилгача етади деб ишонтирган эдингиз-ку!

Акбаров камдан-кам ҳолларда дарғазаб бўлади. Бу гал ҳам тезда жаҳлидан тушиб, ўзини қўлга олди ва бош агроном Турсунбой Толипов билан ер тузувчи Аҳмаджон Саидовни чақирди:

— Ҳозироқ мен билан борасизлар ва ҳар бир далани қайтадан алоҳида ўлчаб чиқмагунча кетмайсизлар!..

Ҳисобда беда экилган деб кўрсатилган ерлар бир пасда аниқланди. Бу майдонларда редиска, саримсоқ пиёз барқ уриб ўсарди. Улар агроном учун ҳисобга киритилмаган ерлар эвазига ҳосилдорликни ошириш манбаи сифатида хизмат қиларди. Ферма эса ем-хашакни ҳам атрофдан сотиб оларди. Сутнинг таннархи баланд, бунинг устига сигирлардан соғилаётган маҳсулотнинг ҳам баракаси йўқ эди. Бундай ошкора алдамчиликнинг пайини қирқмаганлиги учун раис ўзини ўзи койиди. У ўзининг илгариги касбига кўра одамларга ишонишга ўрганган эди.

Бироқ шу пайтда салбий ҳолатларни очиб ташлаган ва қоралаган Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XVI пленуми яқингинада бўлиб ўтган эди. Пахта далаларида ҳам, сабзавот пайкалларида ҳам ортиқча ер сақлаш, уларни ҳисобдан яшириш оддий бир ҳол бўлиб қолганди. Янги раис олдида янгича ишлаш вазифаси турарди. Биринчи бўлиб бош агроном Толипов ишончни йўқотди. Раис уни бригадирликка ўтказишни таклиф этди. Ферма мудирлигига ёш зоотехник Юсуфхўжаев тайинланди.

— Менга яна бир бор имтиҳон топширасан! — деди Рустам Раҳбарович оталарча. — Бироқ у мактабдагидан анча қийин бўлади. Биз икки-уч йил мобайнида сигирлардан сут соғиб олишни тўрт минг килограммгача етказишимиз зарур.

Олдиндан айтиб қўйишим мумкин: Юсуфхўжаев раиснинг ишончларини оқлади.

Бош агроном номзодини танлашда хийла тортишувга тўғри келди. Ана шу лавозимга раис илгари оддий агроном бўлиб ишлаётган Ботир Раҳимовни таклиф этди. Акбаров ундаги оддий интилувчанлик билан бир қаторда одатдан ташқари ўткир қобилиятга эга эканлигини, янгиликка ўчлигини пайқаган эди. Бироқ биргина колхоз раиси ва правлениенинг хоҳиши камлик қилар экан. Кимнинг ўйлаб топгани номаълум йўл-йўриқлар ҳамон амалда: бош мутахассислар район партия комитети бюроси тасдиғидан ўтиши керак. Шундай қилинса унинг обрўси ва масъулияти ортармиш, колхозда ҳам уни яхшироқ кутиб олишармиш.

— Негадир ҳаддан ташқари жонбозлик кўрсатаяпсиз, Акбаров! — дейишди унга райком бюросида охиригача сўзлашга ҳам қўйишмасдан. — Майли, биз оламиз ва Толиповни бошқа колхозга ўтказиб, бош агроном қилиб тайинлаймиз.

Шундай қилишди ҳам: уни бошқа ёққа ўтказишди.

Раис райкомдан жўнаб кетар экан, коллектив сен томонда бўлиб, ҳар дақиқада қўллаб-қувватлашга тайёр турганда ўз сўзингни ўтказа олишингга яна бир карра ишонч ҳосил қилди.

—Қани, теплица комбинатига бурилайлик, — деди у ҳайдовчига. — Беш кундиров бу ерда бўлганим йўқ.

Бевосита далалардан бошланиб кўп қаватли янги микрорайон — Юнусободга бориб тақаладиган қишлоқ йўли. Ана шу шартли «бетараф майдон» шунчаки шаҳар билан қишлоқни ажратмайди, балки қарама-қаршиликларни, муаммоларни ҳам юзага келтиради. Шаҳар шафқатсиз равишда пайкалларни ютиб борарди.

Раис нигоҳи занг босган кўпдан-кўп металл гаражларга қадалди. Кейин эса уйлар атрофида жойлашган тартибсиз ола-қуроқ томорқаларни кўрди. Ерлар бўш ётар, захлатиб суғорилганлиги сабабли шўр пушталарга кўтарилган эди, бурганлар ўсарди. Деҳқон юраги оғриқдан увишди.

Атиги 560 гектар суғориладиган экинзор ҳар йили ўн бир минг тонна сабзавот беради. Чорвачилик фермаси ҳам шундан озуқа олади. Ҳар гектар ердан олинаётган маҳсулот баҳоси ўн минг сўмдан ошиб кетди. Мана буни ердан чинакам интенсив фойдаланиш деса бўлади! Гарчи сабзавотчилик азалдан сермеҳнат тармоқ ҳисобланса-да, колхоз учун у сердаромад бўлиб қолди.

Акбаровга тадбиркор бригадирлар, агроном Ботир Раҳимов, инженер Эркин Қорабоев, иқтисодчи Миржамол Ёқубов сингари ишончли таянчлар керак эди...

Акбаров барча тармоқларни тўлиқ коллектив ва оила пудратига ўтказиш ғоясини кўпдан ўйларди. Колхоз ҳаётида катта ўзгаришлар юз беришидан анча илгари раиснинг ўзи ўқиш кераклигини, билимларни бойитиш зарурлигини тушунди. Аниқроғи, қайта ўқиш заруратини англади. Уйдагилар эллик ёшга кирган оила бошлиғининг Тошкент қишлоқ хўжалиги институти сиртқи бўлимига киришини қувватламадилар.

— Бироз сабр қилиб турсангиз невармнгиз вояга етади, ана шунда институтга бирга ўқишга кирасизлар! — деб киноя қилди хотини Муҳаббат опа.

Рустам Раҳбарович агрономия факультетини аъло баҳолар билан туғаллади. Колхоз эса тобора юксалиб бораверди. Ўша майдонда олинаётган сабзавот миқдори қарийб учдан бир ҳисса кўпайди. Йил мобайнида икки-уч марта ҳосил олиш ҳисобига маҳсулотни узлуксиз етказиб бериш йўлга қўйилди. Таъминот янада ишончли бўлиши учун колхозда 500 тонна маҳсулот сақланадиган холодильникли омбор қурилди. Унинг ёнида ҳажми икки баробар катта янги омбор қуриш мўлжалланаётир. Ҳадемай консерва заводи ҳам тўла қувват билан ишлай бошлайди, ишлаб чиқаришнинг батамом чиқитсиз бўлиши таъминланади. Тошкентда сабзавот магазини ишга туширилди, кўп ўтмай яна бири...

Ҳозир колхозда турли лавозимларда қарийб элликка яқин олий маълумотли мутахассис ишлаяпти. Йигирма ёш колхозчи техникумларни битириб чиқдилар ва фермалар ҳамда бригадаларда ишламоқдалар.

Қарийб ўттизта коттедж, поликлиника, аптека, маданият саройи, магазинлар... Чорвадорлар уйида сауна, медпункт, ошхона, кинозал, кутубхона мавжуд! Буларнинг ҳаммаси бирйўла пайдо бўлмайди. Агар шу нарсалар раисликнинг беш йили мобайнида амалга оширилганига қараб баҳо берилса, бу ўзгаришлар учун ушбу муддат камлик қилади.

...Раис хўжаликни айланар экан мактабни ҳам назардан четда қолдирмайди. Ҳаётининг бир қисми шу ерда ўтганлиги уни ҳамиша мактабга чорлаб туради. Бинобарин бунда унинг озмунча умри қолган эмас! Рустам Раҳбарович колхоз унинг учун ўқув синфи бўлганини дўстларига неча бор гапирган. Тўғри, бунда у ҳеч қачон бошқаларга тажриба ва донишмандлиги билан мақтанмаган.

Пайти келиб раис бўлиб қолишини хаёлига ҳам келтирмаган киши ҳақидаги ҳикоямизни шу билан тугатишимиз мумкин. Бироқ биз яна шу тақдир изидан тушган йўлнинг бошланишига — ўша «қирғоққа» қайтамиз. Унга нигоҳ ташлаш шунинг учун ҳам муҳимки, у нафақат Акбаровга, балки бошқаларга ҳам кемаларни боғлаб қўядиган жой бўлиб қолди. Бир гал РАПО йўлакларида Рустам Раҳбарович Толипов билан юзма-юз келди. У қўшни колхозда бош агроном бўлиб ишлаётганди. Гапсўзсиз, жимгина кўчага чиқишди.

— Нега бизнинг юзимизни ерга қаратяпсан, Турсунбой? — гап бошлади Акбаров. — Ёмон мактабдан ўтмагансан, хўжалик юритишни биласан, Шундай бўлса-да, колхозинг ҳосилдорликда оқсаяпти...

— Яна бир йил, Рустам ака, шунда одамлар қаторига қўшиламиз, сизга сўз бераман! — Толипов шундай деди-да, собиқ раиснинг кўзига тик боқди. — Сиз билан учрашишни аллақачондан буён ўйлаб юрардим, бироқ уялгандим!.. Эсингизда бўлса, ўша гаплардан сўнг кўп нарсаларни қайта ўйладим. Биздаги ишлар ўша сабабларга кўра ривож топмаяпти, эски хатоларни тузатамиз, алмашлаб экишда тартиб ўрнатамиз...

— Баъзан кишини ўз виждони қаттиқ азоблайди! Нега сенинг ёрдаминг ҳам асқотиши мумкин бўлган колхоздан кетиб қолдинг? Наҳотки ўзингни синаб кўришинг учун албатта катта ишда бўлишинг шартмиди...

— Гап бунда эмас, Рустам ака, одамлар олдида қандай бош кўтариб юрардим. Энди эса қайтишим мумкин, бироқ биласизми, бизнинг колхозда ҳам ерлар соғломлаштиришни сўраяпти...

Рустам Раҳбарович шу гапларни тинглар экан Толиповга жиддий тикилди, бироқ ичичидан суюнди. Чунки бу сабоқ ҳам изсиз қолмади!..

М. БАБИНЦЕВ,
(«Сельская жизнь» мухбири).

Тошкент область, Карл Маркс номли колхоз.

(Сельская жизнь» газетаси 14 январь сонидан.)

Самарқанд области 50 ёшда

1938 йил 15 январда Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси таркибида Самарқанд области тузилди.

Самарқанд области Ўзбекистон ССРнинг жануби-ғарбий қисмида — Зарафшон воҳасида жойлашган. Территорияси — 16,4 минг квадрат километр. Аҳолиси — 2 миллион 100 мингдан ортиқ, шу жумладан шаҳарларда 679,5 минг киши яшайди. 1988 йил бошланишида бир квадрат километр майдонга 128 киши тўғри келди. 1926 йилдаги аҳолини рўйхатдан ўтказишга мувофиқ областда 646 минг киши яшаган. Область аҳоли сони жиҳатидан республикада иккинчи ўринда туради.

Областда 10 шаҳар, 14 қишлоқ ва 3 шаҳар райони мавжуд. Область маркази — Самарқанд шаҳри. Бу ерда 1988 йил бошланишида 407 минг киши ҳисобга олинди.

Областда 104 миллат ва элатларнинг вакиллари дўстона яшаб, меҳнат қилмоқдалар. Улар орасида ўзбеклар, тожиклар, руслар, украинлар ва бошқа миллатларнинг вакиллари кўпчиликни ташкил этадилар.

ЗАРАФШОН ВОҲАСИ ПАҲЛАВОНИ

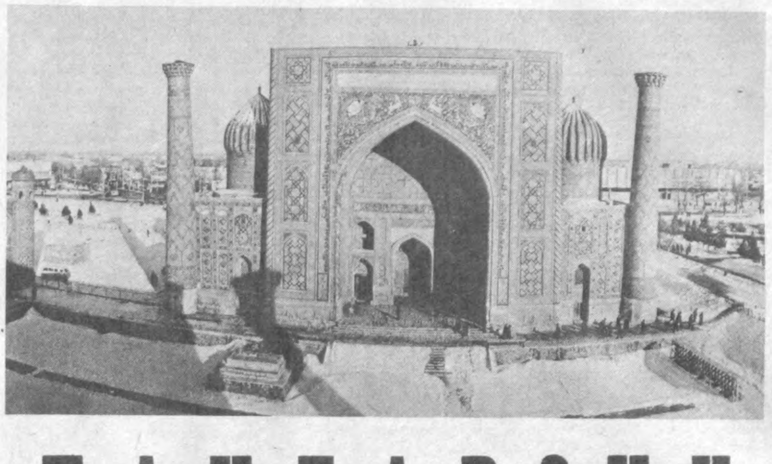

Самарқанд — жаҳоннинг энг қадимий шаҳарларидан бири. Унинг тарихи узоқ минг йилликларга бориб тақалади. Бу ердаги Бибихоним масжиди, Гўри Амир мақбараси, Шоҳизинда ансамбли, Улуғбек мадрасаси сингари архитектура ёдгорликлари кишини лол қолдиради. Улар жаҳон меъморчилиги тарихида ёрқин саҳифалар ҳисобланиб, Миср, Ҳиндистон, Эрон, қадимий Греция ва Рим намуналари билан бир қаторда туради. Шунинг учун ҳам Самарқанд ҳақли равишда туризм шаҳри саналади.

Шаҳарда «Кўҳна Самарқанд қалби» деб номланган, жаҳоннинг кенг тарқалган тўрт тилида маълумотлар берувчи музикали панорама ишлаб турибди. Регистон майдони яқинидаги «Яшил театр», шоирлар хиёбони, «Асрлар гулшодаси» безакли панноси меҳмонлар ва саёҳатчиларнинг энг гавжум жойлари ҳисобланади.

Самарқандда жаҳонга танилган кўплаб кишилар яшашган, билим олишган, турли тадқиқотлар ўтказишган. Улар орасидан Рудакий, Абдураҳмон Жомий, Алишер Навоий, Мирзо Улуғбек, Нажибуддин Самарқандий, Муҳаммад Мурод Самарқандий ва бошқа улуғ олимлар, шоирлар, меъморларнинг номларини ифтихор билан тилга олиш мумкин.

XIX асрнинг иккинчи ярми ва XX асрнинг бошларида Самарқанд инқилобий ҳаракатларнинг йирик марказларидан бири бўлиб қолди. Ўрта Осиё Россияга қўшиб олинганидан кейин шаҳарда ишчи тўгараклари вужудга келди, кейинчалик улар негизида социал-демократик ташкилотлар тузилди. Самарқанд ишчилар синфи Октябрь инқилоби ғалабаси йўлида фаол курашди.

1917 йилда ишчи-деҳқонлар ҳокимияти ўрнатилганидан кейин шаҳар тарихида янги, ёрқин саҳифалар очилди. Октябрь инқилоби Самарқандни янада юқори поғонага кўтарди. Шаҳар Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг ташкил топиши ва дастлабки йилларда тараққий этишида муҳим роль ўйнади. 1925 йилдан 1930 йилга қадар Самарқанд Ўзбекистоннинг пойтахти эди.

Ҳар бир кишида бўлгани каби шаҳарлар тарихида ҳам унутилмас воқеалар, ўчмас из қолдирадиган саналар бор. Самарқанднинг 2500 йиллиги кенг нишонланиши ва у 1970 йил октябрь ойида Ленин ордени билан тақдирланиши айнан шундай воқеалар сирасига киради. СССР Олий Совети Президиумининг фармонида шундай дейилган: «Шаҳар меҳнаткашлари хўжалик ва маданий қурилиш соҳасида, саноат ишлаб чиқаришини ривожлантириш бўйича беш йиллик топшириқларини бажаришда катта муваффақиятларга эришганликлари учун Самарқанд шаҳри Ленин ордени билан мукофотлансин».

Совет ҳокимияти йилларида Самарқанднинг индустриал ва маданий қиёфаси таниб бўлмас даражада ўзгарди, машинасозлик, химия, чинни-фаянс, енгил ва озиқ-овқат саноати вужудга келтирилди. Саноат ишлаб чиқаришидаги натижаларни революцияга қадар бўлган кўрсаткичлар билан таққослаш ғоят мароқлидир. Фақат сон жиҳатидан бўлмай, балки сифат томонидан ҳам жуда катта ўзгаришларга эришилди. 1913 йили Самарқанд области территориясида ярим ҳунармандчилик касб этувчи 84 та кичик саноат корхонаси мавжуд эди. Уларда 2.109 киши ишларди. Ўша пайтда ҳозирги саноат ишлаб чиқариши ҳажмининг атиги 1,6 проценти миқдорида маҳсулот тайёрланарди. Унинг 90 процентини қишлоқ хўжалиги хом ашёсини дастлабки қайта ишлаш ташкил этарди. Маҳсулотлар умумий салмоғининг учдан икки қисми пахта тозалаш саноати ҳиссасига тўғри келарди.

Ҳозирги пайтда областда 135 саноат корхонаси мавжуд. Ишчилар сони 1913 йилдагига нисбатан бир неча баравар ошган. Бугунги кунда уч кеча-кундузда 1913 йилда ишлаб чиқарилганига тенг саноат маҳсулоти тайёрланаяпти. Ёки бошқача қилиб айтсак, 1987 йилнинг ялпи маҳсулоти 1913 йилдагидан деярли 98 баравар кўп бўлди. Улар мамлакатимиздаги юзлаб жойларга, 30 чет эл давлатига жўнатилмоқда. Самарқанд области саноат маҳсулоти ҳажми бўйича республикада учинчи ўринда туради. Ўзбекистон ССРда тайёрланаётган саноат маҳсулотларининг 8,2 проценти шу область ҳиссасига тўғри келади.

Улуғ Ватан уруши йилларида ва ундан кейинги беш йилликларда саноат планли равишда ривожлантириб борилганлиги, уни тараққий эттиришга капитал маблағлар ажратиш кўпайганлиги туфайли янги тармоқлар вужудга келтирилди, улар малакали кадрлар билан мустаҳкамланди.

Ўнинчи ва ўн биринчи беш йилликлар даврида саноатнинг барча тармоқлари сезиларли даражада ривожланди. Шу даврнинг охирига келиб саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми 1913 йилги даражадан 94 баравар ошди. Химия ва машинасозлик тармоқлари, енгил ва озиқ-овқат саноати жадал суръатлар билан ривожланди.

1986 йилда химия ва нефть химияси маҳсулотлари ҳажми 1940 йилдаги даражадан 1.551 баравар, машинасозлик ва металга ишлов бериш 275 марта, бинокорлик материаллари саноати 95, енгил саноат — 2,5, шу жумладан пахта тозалаш саноати 3,1, озиқ-овқат саноати маҳсулоти эса 6,8 баравар ошди.

Улуғ Ватан урушига қадар областда Каттақўрғон ёғ-мой комбинати, шойи тўқиш ва пойафзал фабрикалари сингари йирик саноат корхоналари қурилиб ишга туширилди. 1928 йили макарон фабрикаси ва сут-ёғ заводи фойдаланишга топширилди. Бир йил ўтгач, 8 Март номли тикув фабрикаси қурилиши тугалланди. 1932 йилдан эса чой қадоқлаш фабрикаси маҳсулот ишлаб чиқара бошлади.

Улуғ Ватан уруши йилларида Самарқанд областига «Кинап», «Красний двигатель» заводлари, «Серп и Молот» консерва комбинатининг ускуналари эвакуация қилинди. Қисқа муддат мобайнида бу корхоналар фойдаланишга топширилди.

1945—1987 йилларда областда суперфосфат, лифтсозлик, чинни, рўзғор холодильниклари сингари йирик заводлар, уйсозлик комбинати, мебель фабрикаси, Нарпай, Жомбой ва Челакда пахта тозалаш саноати корхоналари ишга туширилди. Кейинги саккиз йилда давлат капитал маблағлари ҳисобига 2.352,2 миллион сўмлик асосий фондлар вужудга келтирилди. Мавжуд корхоналарни техникавий жиҳатдан қайта қуроллантириш ва технологик жараёнларни мунтазам равишда яхшилаб бориш ҳисобига уларнинг қувватлари оширилмоқда. Техника тараққиётининг самараси меҳнат унумдорлигининг ошишида яққол намоён бўлаяпти. Масалан, бу кўрсаткич 1987 йилда 1940 йилдагига нисбатан 3,1 баравар, 1980 йилга қараганда эса 4,8 процент ошди.

Илмий-техника тараққиётини рўёбга чиқаришда корхоналар ишчи-хизматчилари, инженер-техник ходимларининг ижодий ёндашувлари муҳим аҳамият касб этаяпти. Ўз таклифлари билан ишлаб чиқаришни такомиллаштиришга ҳисса қўшаётган рационализаторлар 1960 йили 1.320 киши бўлса, уларнинг сони 1986 йили 3,3 мингга етди. Ёки бошқача ифодалайдиган бўлсак, 1960 йили 1.712 рационализаторлик таклифи тадбиқ қилинганди, 1986 йилда эса уларнинг сони 3.054 тани ташкил этди. Фақат ўн биринчи беш йилликнинг ўзида рационализаторлик таклифлари ва ихтиролардан 78,5 миллион сўм иқтисодий самара кўрилди.

Областда транспорт ва алоқа ҳам ривожланиб бораяпти. Барча шаҳарлар, районлар, шунингдек қишлоқ жойлар автомобиль транспорти билан ўзаро боғланган. Шаҳарлараро телефон асосий алоқа воситаси бўлиб қолган. Почта, телеграф ва телефон алоқасини йўлга қўйиш корхоналар сони 1987 йили 1965 йилдагига нисбатан 1,7 баравар кўпайди.

Областда кенг миқёсда бунёдкорлик ишлари амалга оширилмоқда. Ўн биринчи беш йилликда халқ хўжалигига сарфланган капитал маблағлар 1 миллиард 673 миллион сўмни ташкил этди. Бу аввалги беш йилликдагидан анча кўпдир. Уй-жой ва маданий-маиший бинолар қурилишида яхши натижаларга эришилди. Ўн биринчи беш йилликнинг ўзида 2.098 минг квадрат метр турар жойлар фойдаланишга топширилди. Унинг 1.010 минг квадрат метри давлат капитал маблағлари ҳисобига барпо этилди. Якка тартибда уй қурувчиларнинг ўз маблағлари ва давлат ёрдами ҳисобига 1.139 минг квадрат метр турар жойлар қурилди. Шу даврда давлат ва кооператив маблағлар эвазига 58,2 минг ўқувчига мўлжалланган мактаблар, 14,1 минг ўринли болалар боғча-яслилари, бир йўла 2.265 бемор даволанадиган шифохоналар ва поликлиникалар қурилиб ишга туширилди.

Шаҳар ва қишлоқларни ободонлаштириш бўйича ҳам кўп ишлар амалга оширилмоқда. 1986 йилда 1965 йилдагига нисбатан хонадонларнинг газлаштирилиши ва суюлтирилган газ билан таъминланиши 10,8 баравар кўпайди. Худди шу даврда аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ҳажми 10,2 баравар ортди.

Совет ҳокимияти йилларида Самарқанд қишлоқ хўжалиги юқори поғонага кўтарилди. Улуғ Октябрь социалистик революциясидан кейин бой ва руҳонийларга тегишли ерларнинг барчаси халқ қўлига ўтди. Майда деҳқон хўжаликлари бирлашиб, колхозлар тузилди. Кейинчалик совхозлар ва хўжаликлараро комплекслар вужудга келди.

Самарқанд — республиканинг йирик илмий марказларидан бири. Бу ерда қатор илмий-тадқиқот муассасалари қишлоқ хўжалиги муаммолари билан шуғулланмоқда. Бу табиий, албатта. Зарафшон воҳаси қадим-қадимдан деҳқончилик ва чорвачилик ривожланган ўлка ҳисобланади. Ҳозирги пайтда областдаги хўжаликлар замонавий техника воситалари билан таъминланган.

Область пахтакорлари сезиларли ютуқларга эришмоқдалар. Совет ҳокимияти йилларида улар 16 миллион тоннага яқин пахта етиштирдилар. Бундай қимматли хом ашёни етиштириш 1913 йилдагига нисбатан 17 баравар кўпайди. Ҳосилдорлик гектар бошига ўртача 26—28 центнерни ташкил этаяпти.

1955 йили СССР Олий Совети Президиумининг фармонига кўра Самарқанд области пахта етиштиришни кўпайтириш ва уни давлатга сотиш юзасидан зиммага олинган социалистик мажбуриятларни муваффақиятли бажаришдаги катта ютуқлари учун Ленин ордени билан мукофотланди.

Кейинги йигирма йилда областда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш ва давлатга сотиш кескин ошди. Жумладан дон икки ярим баравар, сабзавот 5,4, узум 3,5, гўшт 2,1, сут 3, тухум топшириш 6,8 марта кўпайди. Областда қишлоқ хўжалик экинларига ажратилган майдон сезиларли даражада ошди ва 43,4 минг гектарга етди. Ғалла, сабзавот, картошка ва полиз маҳсулотлари етиштириладиган майдонлар кенгайди. Токзорлар ва боғлар 33 минг гектарга етди. Ҳозирги пайтда область колхоз ва совхозларида 19 мингдан ортиқ трактор, 2,5 мингга яқин пахта териш машиналари ва бошқа техника воситалари мавжуд. Иш жараёнларининг кўпгина қисми механизация зиммасига юкланган.

Деҳқончиликни ривожлантиришнинг муҳим омили ҳисобланган ирригация ва мелиорацияни тараққий эттириш ҳамиша диққат марказида турибди. Совет ҳокимияти йилларида барча суғориш шоҳобчалари реконструкция қилинди, тўғонлар, сув омборлари барпо этилди, каналлар қазилди.

Область колхоз ва совхозларида меҳнат унумдорлиги анча ошди. Улар ишни илмий асосланган тарзда олиб бориш борасида катта тажриба тўпланди. Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини планлаштиришнинг янги тартибини жорий этиш, хўжаликларнинг маҳсулот етиштиришни кўпайтиришга бўлган моддий манфаатдорлигини ошириш, уларни тўла хўжалик ҳисобига ўтказиш ялпи маҳсулот етиштиришни кўпайтиришда катта аҳамият касб этмоқда.

Самарқандликлар ажойиб ишлаб чиқариш новаторлари, омилкор деҳқонлар, чорвадорлар фан ва маданият арбоблари билан ҳақли равишда фахрланадилар. Уларнинг 65 нафари Социалистик Меҳнат Қаҳрамони юксак унвонига сазовор бўлган, минг-минглаб илғорлар ҳукумат мукофотлари билан тақдирланганлар.

Саноат ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришининг тараққиёти, умуман социалистик экономиканинг ривожи пировард натижада савдо соҳасида ўз ифодасини топади. Халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришнинг кўпайиши чакана товар оборот ҳажмининг ўсишида намоён бўлади. Шу нуқтаи назардан Самарқанд областида давлат ва кооператив савдонинг ривожига назар ташласак, қуйидаги манзарани кўрамиз. Чакана товар оборот ҳажми 1940 йилга нисбатан 25 баравар, озиқ-овқат маҳсулотлари сотиш 22 баравар, бошқа моллар савдоси эса 28 марта ошди. Кейинги етти йилда чакана товар оборот ҳажмининг ўсиши 27 процентни ташкил этди.

Меҳнаткашлар турмуш фаровонлигининг ўсаётганлиги тўйимли озиқ-овқат маҳсулотлари харид қилиш кўпаяётганлигида, уларнинг хили ортаётганлигида ҳам намоён бўлаяпти. 1987 йилда 1940 йилга нисбатан гўшт маҳсулотлари сотиш 47 баравар, барча турдаги консервалар 24, ёғ 12, сут ва сут маҳсулотлари 86, ширинликлар 27, тухум сотиш 92 баравар кўпайди.

Аҳолининг чиройли ва қулай пойафзал, кийим-кечак, газлама, мебель ҳамда бошқа буюмларга бўлган талаб-эҳтиёжини янада тўлароқ қондириш борасида қатор тадбирлар амалга оширилаяпти. Область савдо корхоналарида 1986 йили 1940 йилга нисбатан барча турдаги газламалар 9 баравар, кийим-кечак 25, трикотаж буюмлар 58, пойафзал 22 баравар кўп остилди.

Маданий-маиший буюмлар савдоси ҳам кескин ошди. Улар меҳнаткашлар турмуш тарзига тобора кенг кириб бораяпти. Ўзига-ўзи хизмат кўрсатиш сингари илғор иш усуллари савдо, умумий овқатланиш корхоналари фаолиятига изчил тадбиқ этилмоқда. Ҳозирги пайтда 1940 йилга нисбатан магазинлар сони 2,7 баравар, умумий овқатланиш корхоналари 5 баравар кўпайди. 1987 йилда 1940 йилга нисбатан умумий овқатланишнинг товар обороти даражаси 13 марта ошди. Бу тармоқларнинг моддий-техника базаси мустаҳкамланиб бормоқда. 1988 йил 1 январида магазинлар ва умумий овқатланиш корхоналарининг қарийб 90 проценти холодильник ускуналари билан таъминланди.

Совет ҳокимияти йилларида областда соғлиқни сақлаш борасида ҳам бирмунча ютуқларга эришилди. Бу даврда даволаш-профилактик ва санитария-эпидемиологик муассасалар тармоғи сезиларли даражада кенгайди. 1913 йили область территориясида атиги 127 бемор даволанадиган шифохоналар бўлиб, уларда 28 врач, 83 фельдшер, 10 доришунос ишлаган. Ҳозирги пайтда мавжуд 130 даволаш-профилактик муассасасида 22.985 ўрин мавжуд бўлиб, уларга 6.850 врач, 17,9 мингга яқин ўрта медицина ходими хизмат кўрсатади.

Совет ҳукумати пенсия ёшидаги кишиларга, кўп болали оналарга ғамхўрликни тобора кучайтирмоқда. Фақатгина бизнинг областда 190 мингдан ортиқ киши ва колхозчи пенсия билан таъминланган.

Ленинча миллий сиёсат бошқа жабҳаларда ҳам тантана қилаяпти. Кишилар шаклан миллий, мазмунан социалистик маданият ютуқларидан баҳраманд бўлаяптилар. Ваҳоланки Улуғ Октябрь социалистик революциясига қадар область территориясида саводли ва билимли кишилар жуда оз, олий ўқув юртлари йўқ эди. Ҳозирги пайтда эса олтита олий ўқув юрти бор. Уларда 1986—1987 ўқув йилида 36,5 мингдан зиёд студент таълим олди. 19 ўрта махсус ўқув юртларида 25 минг йигит-қиз билимини оширди. Алишер Навоий номли давлат университети Самарқандда очилган қалдирғоч олий ўқув юрти ҳисобланади. 1987 йил декабрь ойида унинг олтмиш йиллик юбилейи кенг нишонланди.

Умумтаълим мактаблари тармоғи ва уларда билим оладиган ўқувчилар сони тобора ошиб бораяпти. Яна таққослаб кўрайлик: 1914 йили область территориясида атиги 42 та мактаб бўлиб, уларда 3,3 минг ўқувчи билим оларди. 1986—1987 ўқув йилида эса 946 мактабда 438,2 минг ўғил ва қиз ўқиди. Областдаги 12 илмий муассасада 3.185 киши ишлаяпти. Улар орасида 137 фан доктори, 1.684 фан кандидатлари бор.

Санъатни тарғиб этиш, кишиларнинг маънавий бойлигини ўстиришга алоҳида эътибор берилмоқда. Кейинги йилларда кўплаб театр, кинотеатр, клублар, кутубхоналар, музейлар барпо этилди. Фақат 1986 йилнинг ўзида театрларда намойиш қилинган 2.560 спектаклни 650 минг томошабин кўрди. Кино санъатидан эса 17,2 миллион киши баҳраманд бўлди. Областимиз территориясида барча министрлик ва ташкилотларга қарашли 879 оммавий кутубхона мавжуд бўлиб, улардаги китоблар сони 8 миллион 545 мингдан ортиқдир. Музейлар ҳам аҳоли ўртасида кенг миқёсдаги маданий-маърифий ишларни олиб бормоқдалар.

Областимиз меҳнаткашлари КПСС XXVII съезди қарорларини амалга ошириш учун астойдил курашмоқдалар. Ўн иккинчи беш йилликда саноат ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини сезиларли даражада юксалтириш марралари белгиланган.

КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель пленумида экономикани қайта қуришнинг тадбирлари изчил белгиланди. Улар халқ хўжалигининг барча тармоқларига, ҳаётнинг ҳамма жабҳаларига тааллуқлидир. Бутун мамлакатда бўлгани каби областимиз саноат корхоналари, автохўжаликлари, колхоз ва совхозлари, қурилиш ташкилотларида хўжалик юритишнинг илғор усуллари ҳисобланган оила, бригада ва коллектив пудрат кейинги йилларда кенг жорий этилди. 1988 йил 1 январдан бошлаб эса давлат корхонаси (бирлашмаси) ҳақидаги қонун кучга кириб, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш ва харажатларни ўзи қоплаш шароитларида ишлашга кўчилди.

Ўзининг ярим асрлик юбилейини нишонлаётган областимиз меҳнаткашлари партиямиз кўрсатган қайта қуриш, туб иқтисодий ислоҳотни амалга оширишдан иборат бош йўлни оғишмай рўёбга чиқариш учун бутун куч-ғайратларини, билим ва тажрибаларини сафарбар этмоқдалар. КПСС XXVII съезди ва партия Марказий Комитетининг кейинги пленумлари қарорлари белгиланган режаларни бажаришда дастуриламал бўлиб хизмат қилаверади.

М. ИСРОИЛОВ,
Самарқанд область статистика бошқармасининг бошлиғи.

Ҳуқуқ консультацияси

СЎРАНГ, ЖАВОБ БЕРАМИЗ

— Мен 1974 йилдан колхоз аъзосиман. Ҳозирги вақтда онам, акам 3 нафар фарзанди ва турмуш ўртоғи билан бир ҳовлида турамиз. Алоҳида яшаш мақсадида колхоз правлениесига ер участкаси сўраб мурожаат қилдим, аммо аризамни рад этишди...

Ф. РАББИМОВА,
Самарқанд район, С. Айний номли колхоз.

— Колхозчиларнинг оиласи учун ер участкаси хўжалик аъзолари умумий мажлисининг қарорига асосан ажратилади. Демак аризангизни умумий мажлисда кўриб чиқиш лозим. Унинг қарори ҳам сизни қаноатлантирмаса халқ депутатлари район Совети ижроия комитетига мурожаат этишингизни тавсия қиламиз.

* * *

— Мен болаликдан инвалидлигим учун 20 сўмдан нафақа пули олар эдим. Энди бундай нафақа кўпайиши керак дейишди.

Болаликдан инвалидлар учун қандай қонуний имтиёзлар кўзда тутилганлиги ҳақида батафсил маълумот берсангиз.

Р. РАВШАНОВ,
Навоий район Э. Тельман номли мактаб.

— КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети ва ВЦСПС 1986 йил 27 мартда «Болаликдан инвалид бўлганларнинг яшаш шароитини янада яхшилаш ҳақида» қарор қабул қилишганди. Унга мувофиқ бундай гражданлар учун моддий шароитларни, медицина хизматини, жисмоний соғломлаштириш, тарбия, оммавий-спорт ишларини яхшилашга қаратилган бир қанча чора-тадбирлар белгиланмоқда.

Масалан, 1987 йил 1-январидан эътиборан 16 ёшгача бўлган инвалидларга нафақа тўлаш I группа инвалидларига 30 сўмдан 50 сўмгача, II группа инвалидларига 25 сўмдан 40 сўмгача кўпайтирилди.

16 ёшгача болаликдан инвалид бўлганларга дори-дармонлар врачларнинг рецептлари билан бепул берилади. I ва II группа инвалидлар учун эса варчлар рецептларига биноан сотиб олинаётган дори-дармонларнинг нархи 50 процентга камайтирилган.

Шунингдек, транспортдан фойдаланишда ҳам қатор имтиёзлар мавжуд. Инвалидларнинг айрим тоифасидагилар шаҳар пассажир транспортининг ҳамма турларида ва қишлоқ жойларда (ўзлари яшайдиган маълум территория доирасида) умумий фойдаланишдаги (таксидан ташқари) автомобиль транспортларида бепул юриш ҳуқуқига эга.

Бундан ташқари куз-қиш вақтларида болаликдан I группа инвалидларини кузатиб бораётганлар (бир кузатувчидан ортиқ бўлмаслик шарти билан) учун темир йўл, ҳаво транспорти, сув ва шаҳарлараро автомобиль транспортларида юриш ҳақи 50 процент қисқартирилган.

Агар врачлик меҳнат эксперт комиссияси хулосасига кўра, болаликдан инвалидларнинг олий ва ўрта махсус ўқув юртларида ўқишлари мақсадга мувофиқ деб топилган бўлса, қабул комиссиясига кириш имтиҳонларини қониқарли топширгандан кейин уларни студентлар рўйхатига конкурссиз киритиш масаласини ҳал қилиш ҳуқуқи берилади.

Қониқарли баҳолар олган I ва II группа инвалидларига стипендия берилади.

Инвалид болалар учун махсус соғломлаштириш муассасалари ташкил этиш, шунингдек жисмоний соғломлаштиришга қаратилган спорт группалари, секциялар, клублар барпо этиш тадбирлари амалга оширилаяпти. Болаликдан инвалидлар учун протез-ортопедик товарлар турини кенгайтириш, сифатини, препаратларининг функционал моҳиятини ошириш чоралари белгиланган.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

ХИТОЙ ХАЛҚ РЕСПУБЛИКАСИ. Шанхайдаги Каоцзин фабрикасининг чеварлари томонидан тикилган бежирим буюмларга (суратда) Бельгия ва Японияда, қатор араб мамлакатларида талаб катта.

СИНЬХУА—ТАСС фотоси.

ТОШКЕНТ ОБЛАСТИНИНГ БИР КУНИ

ҲОВЛИ ТЎЙЛАРИ

Паркент районида турар жой, маданий-маиший бинолар қурилишига эътибор кучаймоқда. Яқинда «Навбаҳор» совхози ишчилари қурувчилардан совға олдилар. «Паркентводстрой» трестининг механизациялашган 5-кўчма колоннаси коллективи бунёд этган 4 ва 6 хонали коттежларга кўчиб ўтган ишчилар ҳовли тўйлари ўтказишди.

«Ёшлик» посёлкасида ҳам 3 ва 6 хонали уйлар қурилиши жадал давом этаётир. Унда Йўлдош Абдуллаев, Ремзи Мустафоев, Виссарион Цой, Виктор Шишков сингари бинокорлар ҳамкасбларига ўрнак кўрсатишаяпти.

САЛОМАТЛИК КОМИССИЯСИ

Олмалиқ кон-металлургия комбинатида яна бир ибратли тадбирга қўл урилди. Бу ерда табиатни қўриқлаш бўйича саломатлик комиссияси ташкил этилиб, 1990 йилгача атроф муҳитини муҳофаза этиш тадбирлари белгиланди.

Корхонанинг газ тозалаш, шамоллатиш ускуналари ремонти учун қарийб 900 минг сўм сарфланди. Натижада шаҳар ҳавоси сезиларли даражада мусаффолашди. Шу кунларда сув ҳавзаларини тартибга келтириш ишлари амалга оширилаяпти.

ҚАСБ ЭЪЗОЗИ

«Партия XXVI съезди» совхозида (Пискент райони) новвойхона иш бошлаганига икки ой бўлди. Бу ерда меҳнат қилаётган Турғун Шарипов ва Тожиниса Шарипова қисқа вақтда кўпчилик эътиборини қозонишди. Улар ёпаётган сифатли нонлар ишчиларга манзур бўлаяпти. Моҳир новвойлар дастлабки икки ой топшириғини зиёди билан уддалашди. Январда эса аҳолига 800 сўмлик хизмат кўрсатишни мўлжаллашаяпти.

АҲОЛИ ДАСТУРХОНИГА

Янгийўл райони саноат корхоналари юбилей йилида 95 миллион сўмликка яқин халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарди. Жумладан, консерва заводининг ўзида 85 миллион банка турли хил консерва тайёрланди. Вино заводида эса 13 миллион шиша шарбат ишлаб чиқарилди. Натижада белгиланган топшириқ икки ҳисса ошириб бажарилди.

«ҚАМАЛАК» КЛУБИ

Чирчиқда ёшларнинг бўш вақтларини соз ўтказишга катта эътибор берилаяпти. Яқинда Поликлиника кўчасида «Камалак» деб номланган ўсмирлар клуби фаолият юрита бошлади. Унда техник ва конструкторлик тўгараклари бор. Эндиликда вокал-чолғу ансамбли ташкил этилаётир.

А. ФОЗИЛОВ.

●

Ҳожатбарор касб соҳибаси Гулшода Абдуллаева Ховос районидаги «Октябрь 70 йиллиги» совхозида каттаю кичик ҳурматини қозонган. Бунинг боиси шуки, комсомол қиз аҳоли хизматига ҳамиша камарбаста. У газета-журналларни, хат-хабарларни эгаларига доимо вақтида элтиб беради. Пенсия ва нафақасини белгиланган кунда олиб турган қариялар ҳам ундан мамнун.

СУРАТДА: Гулшода Абдуллаева.

О. АДИЯНОВ фотоси.

●

ХУШХАБАРЛАР

«Ҳазорбоғ» совхозида Сурхондарё областида дастлабки томчилатиб суғориш системаси монтаж қилинди. Унинг ёрдамида 50 гектарлик мевазор боғ суғорилади. Бу эса сувдан янада тежамли фойдаланиш, сувчиларни бошқа ишга ўтказиш имконини беради.

Денов қурилиш-монтаж бошқармаси мутахассислари системанинг иккинчи навбатини монтаж қилишга киришдилар. Унинг ёрдамида яна шунча майдонни суғориш мумкин.

* * *

Паркент районидаги «Бўстон» совхозида янги болалар боғчаси очилди. Боғчани «Ташкентводстрой» тресті 4-механизациялашган кўчма колоннасининг В. Кенжикбоев бошлиқ комплекс бригадаси аъзолари бунёд этдилар.

Мазкур кўчма механизациялашган колонна бинокорлари тез ривожланаётган хўжаликдаги бошқа анчагина ишларни ҳам бажардилар. 438 гектар ернинг мелиоратив ҳолати яхшиланди. Горизонтал зовур системаси монтаж қилинди, бир неча шинам коттеж қуриб фойдаланишга топширилди.

* * *

«Ташкентхлеб» ишлаб чиқариш бирлашмаси 2-нон заводи реконструкцияси тугалланди. Эндиликда корхона бир кеча-кундузда 35 тонна ҳар хил маҳсулот ишлаб чиқариш қувватига эга. Аъло навли ундан янги маҳсулот — оқ нон тайёрлаш ўзлаштирилди. Ҳар куни савдо тармоқларига 7 тоннадан ортиқ ана шундай нон юборилмоқда. Оқ нон дастлабки кунданоқ харидоргир бўлиб қолди.

(ЎзТАГ).

ТЎҚНАШУВ

ҲИКОЯ

Сой ёқалаб ўтган адил йўлда яшил «Волга» ўқдай учиб келарди: ичи тўла одам — олдинги ўриндиқда қора костюм кийган, кўзойнакли, яғриндор киши; ортида «Искра» совхозининг директори Диёров, шоликор Мирқобил бобо ва шляпасини пешонасига бостириб олган райком секретари Муродов. Мирқобил бобо елкадошининг қовоғи солиқлигини, кайфияти бузилганини зимдан сезиб ўтирарди. Машина чапга бурилиб, дала чеккасида тўхтади. Ундан аввал кўзойнакли тушди: у костюмини ечиб, елкасига ташлаб, икки қўлини белига тираганича майин ҳайдалган бўрсилдоқ шоли пайкалларига, бир текис олинган чекларга қаради. Ҳамроҳлари унинг ёнига боришди. У эса бирдан тутоқиб кетди:

— Ўртоқ Муродов! Мен обком вакили, ҳам бюро аъзоси сифатида сизга буюраман, шоли экишни шу бугуноқ бошланг.

— Кенжа Суюнович! Мен ҳам обком аъзосиман. Мустақил иш юритишга ҳаққим борми?

— Ҳаққингиз бор. Аммо вақтни тизгинлаб бўлмайди. Вақтинг кетди — бахтинг кетди, деганлар. Одамингиз бўлмаса, ҳашар уюштирайлик.

— Ишчиларимиз етарли.

— Менимча, етарли эмас. Хатони мардларча бўйнига олиб тез тузатган яхши. Қишда «Искра» совхозидан шоликорларнинг ўттиз-қирқ фоизи ишдан бўшатилган. Тўғрими, ўртоқ Диёров? Ҳа, балли! Мен ўшанда директордан нега бундай қилаяпсизлар десам, секретаримизнинг кўрсатмаси шунақа, деди.

— Тўғри, баъзи одамларнинг баҳридан ўтганмиз. Уларнинг бари корандалар эди. Ерларимиз талон-торож бўлганидан кўра экилмай бўш ётгани, камроқ ҳосил олингани яхши.

— Йўқ! Бизга кўпроқ шоли зарур. План керак!

— План бўлади. Бизни ўз ҳолимизга қўйинглар. Кузда жавоб берайлик. Краснодарга вакил юборганмиз. Эрта ё индин мослама олиб қайтади. Биз шолини сеялкада экамиз.

— Шолини сеялкада экиб бўларканми? Сиз йигирманчи асрда Америка очмоқчимисиз?

Муродовнинг лаби титради. Жаҳлини босиб деди:

— Очсак очаверамиз. Американи ҳам одам топган.

— Эй, қойил! Катта районнинг бошлиғи болаларча фикр юритса, ўжарлик қилса.

— Кенжа Суюнович! Сиз мени таҳқирлаяпсиз! Партия этикасини сақланг. Одамларим олдида менинг обрўйимни ноҳақ тўкманг. Ҳеч бўлмаса хонада гаплашайлик.

— Сизни жойингиздан топиб бўладими? Ўтган ҳафта «Янгиобод» совхозига чиқдим, йўқсиз. Бугун «Искра»га келсам сизни «Москва»да дейишди. Қисқаси, тополмайман.

— Қизиқ! Кенжа Суюнович, гиналарингиз кўплигини биламан. Қўлимда сеҳрли дурбин йўқ, бутун районни бир йўла кўрсатадиган телевизор чиқмаган. Сизнинг қачон, қайси хўжаликка боришингизни қайдан билай. Телефонда айтиб қўйинг, кутиб олай.

Вакил райком секретарининг мулойим илтифотини тинглаб, юмшади. У совхоз директори Диёровга юзланди:

— Сиз инженердан чиққан директорсиз. Шолини сеялкада экишга қандай қарайсиз?

— Мумкин, Кенжа Суюнович!

— Сиз нима дейсиз, отахон?! — вакил Мирқобил бободан нажот излади.

Мирқобил бобо Кенжа Суюновичга яқин борди. Оқ сурп иштони почасини шимариб, томири кўкариб, зулукдек бўртиб чиққан болдирини кўрсатди:

— Қара, ўғлим, — сўнг яктаги ёқасини тушириб, қат-қат бўлган елкасини шаппатилади. — Муни қара, ўғлим. Эллик йилдан бери шоли орқалайман. Лой кечиб уруғ сочаман! Бир гектарга салкам икки юз кило уруғ кетади. Гектарларимиз минг-минглаб, Лойда елкада қоп-қоп уруғ кўтариш осонмас. Оғир мушкулни Муродов ўғлим машина зиммасига юкламоқчи экан, отасига раҳмат! Ахир биз чеккан азият, машаққатни болаларимиз кўрмасин дейман. Алҳақ, Муродов шолини сеялкада экамиз деса — вожиб. Чунки бул зот ҳар нарсадан воқиф. Алқисса, котиб ўғлим, ҳов анови дарёни эртага терс оқизаман деса унга ишонаман. Осмонни дастбурд тўнкариб қўяман деса бунга имоним комил. Таажжубки, у одамлар деб югуради-елади, баъзан ботмон дашномга қолади. Мана канал! Лабо-лаб обизамзами шоликорга малҳам бўлди, мушкулни осон этди. Канал қазишга киришганда Муродов роса жанжал-тўполонга қолганди. У пайтда совхоз директори эди. Ва илло айтганини қилди. Анови Маймунтўқайдаги боғ-чи. Муродовнинг бошида ёнғоқ чақишди. Ҳатто ишдан бўшатмоқчи бўлишди. Ўша одамлар уялмай бугун боғнинг мевасини еб, шарбатини ичишаяпти. Балки бугун-эрта шоли техникаси хосиятини тотиб қолишар...

Кенжа Суюновнинг кичик юзи тиришиб, энсаси қотди:

— Ота, сиз гапга тушунмаяпсиз. Канал, боғ... Булар бугун бўлмаса, эртага қилса кечикмайдиган юмуш. Аммо шоли экишни муддатидан ўтказиб бўлмайди. Уруғни тезроқ ерга ташлаб олиш даркор. Катталар биздан сводка талаб қилишаяпти. Муродов, дўстона маслаҳат, сеялка мосламаси келгунча маълум майдонда экишни бошлаб юборинг.

— Бир қарич ерга ҳам сеялкасиз уруғ сепилмайди! — деди Муродов ва шляпасини пешонасига бостириб қўйди.

— Унда бу масалани мен обком бюросига қўяман, — Кенжа Суюнович писанда ва зарда аралаш машина томон юрди.

— Ихтиёрингиз, — деди Муродов унга ва ҳамроҳларини машинага таклиф қилди.

«Волга» ортга бурилиб, совхоз маркази томон йўл олди. Ҳар ким ўз хаёлига ғарқ эди. Улар баҳайбат сада қайрағочлар бағрида ястанган катта бино — совхоз идораси ёнига етиб келишгунча бирон сўз айтилмади. Бу ерда мезбонлар машинадан тушишди. Эътиборли вакил эса дўпсайганича шаҳарга жўнади.

— Бу одам яқинда совхозда ишларди, — деди Мирқобил бобо Муродовга, — сендан неча бор ёрдам сўраб юрарди. Энди боши осмон бўлиб кетмаса. Сўзлари — найзавор. Аввал зироатни бил!

— Мирқобил бобо, одамни синамоққа мансаб ҳам бир имтиҳон, — Муродов хотиржам гапирди, — қўяверинг, ҳар ким экканини ўради.

Муродов совхоз директорининг «ГАЗ-369» машинасида райкомга йўл олди. У орқа ўриндиқда сал ёнбошлаб, Кенжа Суюнов билан бўлиб ўтган нохуш тортишувнинг моҳияти ва сабабини чуқурроқ мушоҳада қилишга уринарди. Қизиқ, янгилик шарофатини колхозчи, совхоз ишчиси, механизатор, борингки, баъзи хўжалик раҳбарлари тезда англаб етмаслиги мумкин. Уларга қанча тушунтирсанг меҳнатингга ачинмайсан. Область миқёсидаги раҳбар ғов бўлса додингни кимга айтасан?! Кенжа Суюнов шолини сеялкада экишга чиндан ишонмасмикан? Ёки эски гинахонлиги қўзғаб, вазиятдан фойдаланмоқчими? Мени иш жойимдан тополмасмиш. Нима қилиш лозим? Бир жойда ўтириб бутун районни бошқариб бўладими? Ўзи ишлаб кўрмаган. Билмайди! Раҳбар барча поғоналардан ўтиб, сўнг юқори кўтарилса ўзига ҳам, пастдагиларга ҳам ишлаш енгил кўчади.

Кенжа Суюнов Мирқобил бобо айтганидек, Муродов билан «Янгиобод» совхозида ишлаган. У совхоз комсомол ташкилоти секретари, Муродов эса мактаб директори эди. Ёшларида ҳам фарқ кам. Суюнов олий партия мактабига ўқишга кетди. Муродов ўша йили совхозга парткомликка ўтди. Суюнов ўқишни тугатгач, райкомда икки йилча инструктор бўлди. Сўнг уни область партия комитетига ишга олишди. У қишлоқ хўжалиги бўлимининг мудири бўлган йили Муродов райком секретарлигига сайланди.

Кунлардан бирида Суюнов Муродовга қўнғироқ қилиб, зарур иш борлигини айтиб, ҳузурига чақиртирди. Муродов ўша куни янги совхоз партия ташкилоти йиғинига бориши керак эди. У йиғинга иккинчи секретарни жўнатиб, ўзи область партия комитетига борди. Суюнов уни илиқ кутиб олди. Лутфи илтифот ила бир пиёла аччиқ кўк чой узатди.

— Бизнинг язнани биласиз-а? — Суюнов томдан тараша тушгандек сўради.

— Собиқ қўшнимиз Омоновни айтаяпсизми?

— Ҳа, ҳозир совхозда бўлим мудири. Ўзи яхши мутахассис, агроном. Асли янгиободлик. Уни совхоз директорлигига олсак соз бўларди.

Муродов «зарур ишинг шуми» дегандек таажжубга тушиб, Суюновга қаради:

— «Янгиобод» — йирик хўжалик. Уни эплаш ҳамманинг қўлидан келавермайди.

— Бир ёндан сиз, бир ёндан биз кўмаклашсак эплаб кетар. Одам боласи раҳбар бўлиб туғилмайди. Ўйлаб кўринг. Бир фикрга келсангиз қўнғироқ қиларсиз.

Муродов чойи совуб қолган пиёлани стол устига оҳиста қўйди. «Ҳа ёки йўқ» демай чиқиб кетди. Энсаси қотган Муродов Суюновга қўнғироқ қилмади. Уч кун ўтгач, Суюнов унга сим қоқди:

— Бизларнинг таклифни ўйлаб кўрдингларми?

— Ўйлаб кўрдик, — Муродов кескин жавоб қилди. — «Янгиобод» совхозини у эплолмайди. Аввало, қаттиққўл эмас, иродаси бўш...

— Ҳамма қаттиққўл бўлса подани ким боқади? Ахир, шоли ичида курмак ҳам... Розилик беринг. Яхшилигингизни унутмасдик.

— Биз қийналиб қоламиз.

— Дўстона муносабатимизни қадрламаяпсиз. Бу яхши эмас. Билиб қўйинг, дунёда инсон боласи ҳал қилолмайдиган масала йўқ...

Суюнов область раҳбарларини ўртага қўйиб, охири райком секретарининг розилигини олди. Муродов ўшанда юз-хотир ва муросасозликка озгина бўлса-да ён босди-ю, унинг аччиқ азобини узоқ тортиб, ўз ёғига ўзи қоврилиб юрди. Суюнов эса йўл топиб сўзини ўтказа олгани туфайли Муродов олдида ғолибона кеккаярди.

Муродов машинадан тушди. Остона ёнидаги қилдор пойандозга туфлиси чангини артди. У пиллапоялардан чаққон кўтарилиб, иккинчи қаватга чиқиб ўз хонасига кирди. Жойига ўтирмаёқ столи устига қўйилган телеграммани шошиб ўқиди: «Сеялка учун мосламаларни олдик. Эртага етказиб борамиз!». Муродовнинг чеҳраси очилди: «Эртага ўн саккиз, демак, ўн тўққизинчи апрель тонгида иш бошлаймиз. Жуда соз!»

Ниҳоят, орзиқиб кутилган субҳидам келди. Маймунтўқай массивида ҳаёт қайнади. Сеялкаларда шоли экилиши завқли меҳнат сururига айланди. Тонгда бу ерга икки агрономни бошлаб Суюнов ҳам етиб келди. Улар сеялкалар ишини бироз кузатишди. Кейин уруғ сепилган майдондан бир квадрат метр жойни белгилашди. Агрономлар тупроқни юзалаб олиб, тўр элакда элашиб, ерга тушган уруғликни ажратиб олишди. Сўнг битталаб санаб чиқишди. Бир квадрат метрга беш юз етмиш дона уруғ тушган экан.

— Аъло! — хитоб қилди агрономлардан бири. — Қўлда сепилган жойларда ҳар квадратда беш юз эллик, беш юз саксон дона бўларди.

Шолини экиб бўлишгач Муродовнинг руҳи кўтарилиб, кайфияти очилди. Юк бироз енгиллашди! Энди бутун эътиборни ғўза парваришига қаратиш лозим, деб ўйларди у. Кеча тунда эзиб ёмғир ёғди. Тонгда бўз осмонда қуёш чарақлаб тез кўтарилди.

Муродов костюми ва галстугини ечиб илгакка илди. Секретарь қизга дала айланиши кетаётганини айтиб, зиналардан илдам тушди. Дарвоза ёнида, катта чинор соясида турган «Волга»га ўтириб шофёрга «Навбаҳор» совхозига ҳайда, деди. У ерлар янги ўзлаштирилган бўлиб, иккинчи йил чигит экилиши эди. Муродов янги хўжаликда ишчи кучи камлигини билар, аҳволни кўриб, зарур бўлса ёрдам уюштиришни мўлжаллаб йўлга чиққанди. Секретарь машинани аста ҳайдашни буюриб, ойнакни очиб катта йўл чеккасидаги пайкалларни кузатиб борарди. У совхозга етиб келгунча йўл-йўлакай машинани тўхтатиб, бир неча пайкалларни айланиб чиқди. Ғўзаларнинг олди қарич, кети сичқонқулоқ бўлганди. Бир пайкалда культивация қилинаётган бўлса, бошқа ерда суғориш олиб бориларди. Муродов кўздан кечирган пайкаллардаги иш сифатидан кўнгли тўлди.

Яшил «Волга» катта йўлдан ўнгга бурилиб, канал кўприги тепасига етди. Бу ерга кучли насослар ўрнатилганди. Улар вариллаб куну тун «Навбаҳор» совхозининг бепоён ерларига сув узатарди. Далалар ҳадсиз. Ғўзалар худди ипга тизилгандек текис, жўяклардан милтираб оққан сувдан яшнаб турарди. У ер-бу ерларда сувчилар кўринади. Узоқда оқариб вагон-уйлар кўзга ташланди. Ҳозирча совхоз идораси ҳам, «маркази» ҳам тўртта вагон-уй.

Районнинг шимолий зонасида жойлашган хўжаликларни айланиб, одамлар билан суҳбатлашиб, яшил пайкалларни кезиб ишнинг боришидан кўнгли тўлган Муродов чошгоҳгача жанубий зонага етиб олишни мўлжаллади. Йўл бошида «Янгиобод» совхози жойлашган. Бирйўла уни ҳам кўриб ўтади. Балки тушки тамаддини ўша ерда қилар. Ҳар қадамда ўз қадрдонлари бор. Муродов ўша совхозда етти йил ишлади: тўрт йил партком бўлди, уч йил директорлик қилди. Йирик хўжаликни елкасида опичлаб илғорлар қаторига олиб чиқди. Минг афсуски, кейинги йилларда «Янгиобод» янги эмас, балки барбод бўла бошлади. Бурноғи йили пахта плани тўлмади. Ўтган йили эса давлатдан икки минг тонна қарздор бўлиб қолди. Бу ҳолатни ўйлаганда Муродовнинг бағри қон бўлиб, юраги қисиларди.

Муродов «Янгиобод» совхозининг учинчи бўлимида машинадан тушди. Ғўза пайкалларига кирди. Қатқалоқ босган ғўзалар нимжон, сувсираб, барглари сарғайган. Йирик пайкалнинг уч чеккасида учта культиватор қантариб қўйилганди. Икки йигит тут соясида ёнбошлаб ётишганди. Улар Муродовни кўриб ўринларидан туришди. Унинг ёнига келишиб, одоб билан салом бериб, сўрашишди:

— Нега машиналаринг ғўдайиб турибди?

— Ёнилғи йўқ!

— Бўлим бошқарувчиси қаерда?

— Завгарни излаб кетганди.

— Топиб келларинг уни.

Йигитлардан бири тутга суяб қўйилган велосипедни миниб йўлга тушган чоғда олисдан мотоцикл кўринди.

«Ана, келаяпти», — деди йигит ва велосипедини етаклаб жойига олиб бориб қўйди.

Мотоцикл етиб келиб, «Волга» ёнида тўхтади. Ундан оёғида қора этик, сомон шляпа кийган, бўйдор одам тушди. Қовоғи солиқ ҳолда секретарь билан сўрашди, шикоят қила кетди:

— Биз тирик етимчалардан ҳам хароб бўлдик. Совхозда ёнилғи йўқ. Директорни излаб тополмаймиз. Завгар хотинини туғуруқхонага олиб кетибди. Механизаторларимиз пашша қўриб ўтиришибди. Ўлиб бўлдик бу бебошликдан.

Муродов ёнидан блокнотини олиб бир варағига хат ёзди, уни йиртиб бошқарувчига узатди.

— РАПОга боринг! Ҳозир машина юбориб шу ерда заправка қилсин. Қолганини кечқурун гаплашамиз.

Муродов шляпасини бостириб кийиб, совхоз идорасига жўнади. У ерда секретарь қиздан «директор бугун идорага келмади» деган жавобни эшитиб, яна хуноби ошди. «Волга» дала йўлига бурилди. Кўп ўтмай ғўза пайкали кўллаб, кўчага сув тошган ерда тўхтади. Атрофда зоғ кўринмасди. Муродов машинадан тушди ва шофёрига қаттиқ сигнал беришни буюрди. Машина «дид-дид»ини эшитиб ўсиқ буталар тагида ётган киши ўрнидан турди. У кетмонини елкасига ташлаб, оқсоқланиб Муродов томон юрди.

— Ғўзани хароб қилибсиз. Кўчага сув тошибди. Бу қанақаси? Яна бизга кам сув бердинглар деб жанжал қиласизлар. Сизларда инсоф борми?!

— Тунда ишловдик. Шеригим негадир келмай қолди. Уйқу элтибди. Ҳозир тўғирлаймиз, ака!

— Директорни кўрдингизми?

— Эрта билан бешинчи бўлим томон ўтганди.

Сувчи кетмонни қўлига олиб, ариқ боши томон оқсоқланиб чопиб кетди. «Волга» совхознинг бешинчи бўлимига бурилди.

...Худди шу дақиқаларда анҳор бўйидаги атрофи мажнунтоллар билан қуюқ ўралган, соя-салқин, хилват шийпонда паҳлавондек икки одам хуфёна суҳбат қурарди. Бири баланд бўйли, қорамтир юзи гўштдор бўлиқ, катта ярим палла тарвуздек қоринли; иккинчиси сариқ, новча, қовоқлари таги ҳалқа-ҳалқа буришган, тепакал, оғзи тўла тилла тиш.

— Отангиз раҳматли эзгу ният билан сизга яхши ном қўйганлар, — деди тилла тишли тиржайиб. — Хушвақт, яъни кайфи чоғ, вақти хуш ўтсин деганлар. Оталар шаъни учун... Сабзи-пиёз қайнаб ётибди. Ошнинг гуручини соламан.

— Шошма, аввало мен қачон энг хушвақт бўлишимни айтиб бер, — деди гўштдор юзли кекириб.

— Анови юлдузли шишани қўлингизга олинг! Олдингиз-а? Шу дақиқада сиз жаҳон шоҳисиз.

— Гирифторингман! Умар Хайём май ҳақида нима деганди?

— Эй тентак, эй аҳмоқ, эй ландавур ва гўл эшак, майни сотиб пулига ундан азиз нима оласан?!

— Офарин ўша одамга! Кошки ўшалар билан улфатчилик қилсанг!

Улар пиёлаларни жиринглатиб урuштиришди. Сўнг тилла тишли қозондан хабар олгани айвондан пастга тушди. Зум ўтмай ҳовлиқиб ортига қайтди:

— Райком! Яшил «Волга» келаяпти!

— А, райком дедингми? Йиғиштир! Подвалга от шишаларни! Олисдами?

— Кўприкдан ўтди.

— Қозон устига эски кўрпача ташла! Мен нима қилсам... Подвалга кетдим. Устимдан катта қулфни ос! Тез, қимирла! Ўзингни панага ол, ғойиб бўл.

Тилла тишли подвални қулфлади, қозон устига кўрпача ташлади, аммо ўзи ғойиб бўлишга улгурмади. Муродов машинадан тушиб, шийпон олдида оёғи куйган товуқдай типирчилаб турган новча йигит томон шахдам юрди:

— Ҳа, бухгалтер, бу шийпонда нима қилиб юрибсиз?

— Шийпонни кўриб кел дейишганди...

Совхоз бош бухгалтери Тожи Жавҳаров ичимлик ҳидини сездирмаслик мақсадида чап бармоқларини лабига босиб, кўришишга қўл чўзди. Секретарь унинг бўрсиллоқ сариқ юзига, қизарган қисиқ кўзларига ғазаб билан тикилди:

— Отиб олибсиз-да?! Директордан ўзиб кетмоқчимисиз? Бир майхўр етар совхозга! Қани Хушвақт Омонов?

— Билмадим...

— Бугун уни кўрдингизми?

— Йўқ, кўрмадим.

— Ёлғон гапирманг. Шийпон қозиғида шляпаси осиғлиқ-ку! Ўзи қаерда?

Тожи Жавҳаров айвондаги шляпани яшириш хаёлига келмаганини эслаб, бош бармоғини тишлаб, ўчоқ томонга кўз қирини ташлади. Муродов айвон чеккасига ўтирмоқчи эди, димоғига куйган латта иси урилди. Ўчоқ бошида кўрпача тутаб ёнарди. Тожи Жавҳаров пақир кўтариб кўрпачани ўчиришга югурди. Шу пайт подвалда кимдир акса урди. Муродов подвал эшигига қаради. Катта қулф осиғлиқ. У вазиятни шунда тўлиқ фаҳмлади ва Тожи бухгалтерни чақирди.

—Подвалда ким бор?

— Билмадим...

— Оч эшикни!

— Калит мендамас. Билмадим...

Муродов шофёрига юзланди:

— Ломча олиб кел. Эшик қулфини буз!

Шофёр ломча солиб, эшик қулфини суғириб ташлади. Муродов ичкарига кирди. Оёқ тагида катта-кичик шишалар думалаб ётарди. Юқорида тахта кроватда кимдир чўзилиб, пўстинга ўралиб олганди.

— Хушвақт Омонов, ўрнингиздан туринг.

Директор ўрнидан турди. Қизарган кўзларини ишқаб маккорона иржайди:

— Кечирасиз, бошим оғриб, этим жунжикиб ётгандим.

— Ҳа, сиз доимий бошоғриғисиз. Этингиз увишса уйга бориб ётинг! Зах подвалга кириб устингиздан қулф солдирганингиз нимаси?

— Қулфлаганим йўқ. Балки ҳалиги гумроҳ ёпиб кетгандир.

— Бас, бекинмачоқ ўйнашни йиғиштиринг. Одамга инсоф, виждон керак. Совхозга ўт тушса, сув кетса тўпиғингизга чиқмайди.

— Кечирасиз. Тобим бўлмай дардман ҳолда далага чиққандим.

— Касалингизни биламан. Шиша қучоқлаганингиз қучоқлаган. Беномус, густоҳ экансиз.

— Кеча қайнағам Кенжахон уйга келгандилар. Меҳмон билан озроқ... Бугун оғзимга олганим йўқ. Ишонмасангиз машинангизда экспертизага олиб боринг. Ичганим йўқ.

Муродов директор областдаги суянчиғини писанда-ю дастур қилаётганини эшитиб баттар тутоқди:

— Совхозни макруҳ қилганингиз етар. Машинамга пиёнларни яқин йўлатмайман. Кеч соат еттида райкомга етиб боринг. Ҳамма гапни ўша ерда ҳал қиламиз.

— Кечирасиз... Илтимос, шу гал кечиринг. Тавба қилдим. Бетобман...

Муродов унинг охирги сўзини эшитмади. У шарт ортига бурилиб подвалдан ташқари чиқди. Машинага ўтириб жўнади. Унинг асаби бузилган, эрталабки чоғ кайфиятидан асар ҳам қолмаганди. «Безбетнинг баҳридан тезроқ кечиш керак! — деб ўйларди у. — Гап билан одам бўлмайди, баттол!»

Ўша куни кечқурун Муродов райком бюросининг шошилинч мажлисини чақирди. Кун тартибидаги масалалар охирида совхоз директори Омоновнинг шахсий иши кўриб чиқилди. Бюро ҳайъати уни вазифасидан бўшатиш тўғрисидаги қарорни якдил қўллаб-қувватлади. Омонов хонадан дўпсайиб чиқдию суянчиғи ҳузурига йўл олди.

Суюнов зудлик билан райкомга қўнғироқ қилди:

— Ўртоқ Муродов, касал одамни ишдан ҳайдабсизлар! Бу қанақаси...

— Ким экан у? — ўзини гўлликка солди Муродов.

— Омоновни айтаяпман.

— Э, ҳа! У чиндан касал эканми?

— Ҳа, аҳволи ёмон. Ўлганни устига чиқиб тепкилаш инсофдан эмас! Айби бўлса аввал унга ҳайфсан беринг. Кейин...

— Омоновга ўхшаганларга ҳайфсан — ҳайф! — унинг гапини чўрт кесди Муродов. — Юзтасини бўйнига бўйинтуриқдек боғлаган билан бедавога даво бўлармиди!

Суюновдан садо чиқмади. Муродов телефон трубкасини жойига қўйиб ўйланиб қолди: «Хафа бўлса, бўлар! Ҳақиқатни айтишнинг мавриди келди! Айтдим. Ҳақгўйлик эса энг ширин ёлғондан афзал, саломатлик шифоси...».

Неъмат ЁҚУБОВ.

СПОРТ АХБОРОТИ

ВОЛЕЙБОЛ

Хотин-қиз командалари ўртасида кубок эгалари кубоги учун навбатдаги учрашувлар бўлиб ўтди. ЦСКА командаси Москвада Будапештнинг «Тунгсрам» клубидан устун келди — 3:0. Минскнинг «Коммунальник» командаси «Славия» (Братислава) клубини шундай ҳисобда мағлубиятга учратди.

ФУТБОЛ

ФИФАнинг биринчи вице-президенти В. Гранаткин хотирасига бағишланган халқаро мусобақа тугашига бир тур қолганда ғолиб аниқланди. Навбатдаги тўртинчи ғалабани қўлга киритган СССР-1 терма командаси охирги тур учрашуви натижасидан қатъий назар биринчи ўринни эгаллади. Вакилларимиз тўртинчи турда АҚШ терма командасини мағлубиятга учратдилар — 2:1.

ХОККЕЙ

Олий лигада бир учрашув бўлиб ўтди. Бунда 2—3-ўринларда бораётган Москванинг «Крилья Советов» ва «Спартак» командалари куч синашдилар. Матчни кўтаринки тарзда ўтказган «Крилья Советов» 4:1 ҳисобида ғолаба қозонди.

ЗАНГОРИ ЭКРАНДА

Шанба, 16

● МТ I

7.00 **«120 минут».**

9.05 «Боз салкин» халқ ашула ва рақс ансамблининг чиқиши (Қирғизистон ССР).

9.20 Ҳужжатли фильм.

9.40 «Нега ва нима учун?». Болалар учун кўрсатув.

10.10 **«Советлар мамлакати».** Манеждаги Бутуниттифоқ бадиий кўргазмаси ҳақида ҳикоя.

10.55 «Россиянинг буюк кишилари. Станиславский». Ҳужжатли фильм.

11.25 «Портрет вариацияларі билан». Донецкдан кўрсатилади.

12.05 **Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун.** Қозоғистоннинг Кокчетав, Кустанай ва Целиноград областларида аҳолини гўшт маҳсулотлари билан таъминлаш тажрибаси ҳақида.

12.35 **«Социализм мамлакатларида».** Телевизион журнал.

13.05 **«Камалак».** Халқ ижодиёти телепрограммаларининг халқаро фестивали «Мулукукда тонг» (Никарагуа).

13.30 **Совет Армияси ва Ҳарбий-Денгиз флотининг 70 йиллигига.** «Ҳамшаҳар йигит». Бадиий фильм (Олмаотадаги бадиий фильмлар марказий бирлашган киностудияси, 1942 йил).

15.00 «Дунё воқеалари».

15.20 «Ҳайвонот оламида».

16.20 Фигурали учиш. Европа чемпионати. Эркин рақс. ЧССРдан кўрсатилади.

17.20 «Ярашувнинг машаққатли йўлларидан».

18.20 **«Наталия Сац. Ишонаман...»** Телевизион ҳужжатли фильм премьераси («Экран»).

19.10 Янги йил байрам томошалари (1 январдаги кўрсатув такрорланади).

21.30 **«Время».**

22.05 «Қайта қуриш прожектори».

22.15 Янги йил байрам томошаларининг давоми.

23.45 Янгиликлар.

23.50 Фигурали учиш. Европа чемпионати. Эркаклар. Эркин программа. ЧССРдан кўрсатилади.

● МТ II

8.30 Эрталабки гимнастика.

* * *

«Билим» программаси

8.45 «Истиқбол» телешарҳи. Социалистик мамлакатлар илмий-ўқув программалари ҳақидаги туркумнинг очилиши.

9.30 Телевизион театр абонементи. А. С. Пушкин. «Пиковая дама».

11.05 «Здоровье».

11.50 «Охирги фаэтон». Илмий-оммабоп фильм (Ереван).

12.10 **Қайта қуриш ва ҳуқуқ.**

12.25 Тарих саҳифалари. Тарих ва ҳозирги давр. Телемулоқот.

13.10 Йил фасллари. Январь.

14.10 Совет поэзияси. А. Блок. «Ўн икки». Поэма.

14.40 «Ажойиб кишилар ҳаёти». И. В. Курчатов.

* * *

15.30 Москванинг мусиқавий хонадонлари. А. Н. Скрябин уйида.

16.45 «Беш кеча». Бадиий фильм, субтитр билан («Мосфильм»).

18.25 «Шанба — ота-оналар куни».

19.55 «Илмий фантастика ва инсониятнинг келажаги». Фантаст ёзувчилар халқаро конференцияси якунларига доир.

20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар!

20.45 «Ижозат беринг». Авлодларнинг ўзаро муносабатлари ҳақида. Олмаотадан кўрсатилади.

21.30 **«Время».**

22.05 «Қайта қуриш прожектори».

22.15 «Мўъжизасиз-мўъжизалар».

00.40 Янгиликлар.

● ЎзТВ

6.55 **«Ассалому алайкум».** Информацион-дам олиш программаси.

* * *

8.30 «Кўкдаги қўшиқлар». Музикали кинокомедия.

9.45 **«Нафосат».** Хотин-қизлар учун программа (29 декабрдаги кўрсатув такрорланади).

10.45 Й. Вайткус. «Адабиёт дарслари». Каунас Давлат драма театрининг спектакли (рус.).

13.25 **«Интенсивлаш — беш йиллик шиори».** «Тошкентгеология» ишлаб чиқариш бирлашмасининг «Химгеологиянеруд» экспедицияси хўжаликни юритишнинг янгича иш услубига ўтиши ҳақида.

13.55 Спорт программаси (рус.).

15.10 «Буни ҳамма билиши ва уддалаши керак».

* * *

18.00 Кўрсатувлар программаси.

18.05 Болалар учун фильм. «Оленька».

18.40 «Пионерлар мамлакатида».

19.30 **«Ахборот»** (рус.).

19.45 «Оламга саёҳат». Кинокўрсатув.

20.30 **«Ахборот».**

20.50 Мусиқамиз хазинасидан. «Насруллои».

21.30 Москва. **«Время».**

22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори».

22.15 «Аёллар». Бадиий фильм (М. Горький номли киностудия).

23.55 Кўрсатувлар программаси.

Редактор А. Ғ. МУХТОРОВ.